

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'.

«Ὁ αὐτὸς τύπος καὶ περὶ τῶν τὰς νύμφας ἑαυτῶν λαμβανόντων».

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν σμίξαντα μὲ τὴν ἑτεροθαλῆ του ἀδελφὴν, ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν λαβόντα εἰς γυναῖκα τὴν νύμφην του, ἥτοι ἔνδεκα χρόνους, καὶ μὲ τὴν αὐτὴν οἰκονομίαν τῶν χρόνων, πρότερον δηλαδὴ χωριζομένου τοῦ ἀθεμίτου γάμου. Ὁ δὲ Νηστευτῆς ἐν τῷ ιε. αὐτοῦ Κανόνι δύο χρόνους τὸν τοιοῦτον κανονίζει μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν.

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'.

«Ὁ μέντοι καταλιμπάνων τὴν νομίμως συναφθεῖσαν αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἑτέραν ἀγόμενος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι. Κεκανόνισται δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοὺς τοιοῦτους ἐνιαυτὸν προκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, τῷ ἑβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιῶσθαι, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσωσι». [Μαθ. ε. 32. καὶ ιθ'. 7. Μάρκ. ι. 11. Λουκ. ις'. 18].

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος αὐτολεξεῖ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν πζ'. τῆς ς'. Κανόνα, καὶ δεῖα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'.

Νεοκαιο. β'. || «Ὁ αὐτὸς κρατεῖται τύπος καὶ ἐπὶ τῶν δύο ἀδελφὰς λαμβανόντων εἰς συνοικέσιον, εἰ καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους».

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν ἀφήσαντα τὴν γυναῖκά του καὶ λαβόντα ἄλλην, κανονίζει ὁ παρὼν Κανὼν ἐκεῖνον ὅπου ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ἡ γυναῖκά του, πάρῃ τὴν ἀδελφὴν της, ταῦτὸν εἰπεῖν, ἐκεῖνον ὅπου πάρῃ δύο ἀδελφὰς, ἐπτὰ χρόνους δηλαδὴ, οἵτινες ἐπιτίμιόν ἐστι τῆς μοιχείας ὠρισμένον παρὰ τῶν παλαιῶν (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'.

«Οἱ δὲ ταῖς μητρυαῖς ἑαυτῶν ἐπιμενόμενοι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται Κανόνι, ὧ καὶ οἱ ταῖς ἑαυτῶν ἀδελφαῖς ἐπιμενόμενοι».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τοὺς σμίξαντας μὲ τὰς μητρυαῖς των μὲ τὸν ὁμοῖον Κανόνα τῶν σμιζάντων μὲ τὰς ἰδίας των ἀδελφὰς, δηλ. εἰ μὲν τὰς ἐξ ἑνὸς πατρὸς καὶ μητρὸς οὔσας, εἴκοσι χρόνους, κατὰ τὸν ξζ'. εἰ δὲ μὲ τὰς ἀπὸ δύο πατέρων ἢ μητέρων οὔσας ἀδελφὰς, ἔνδεκα χρόνους, κατὰ τὸν οε. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Η'.

«Τὴν πολυγαμίαν οἱ Πατέρες ἀπεσιώπησαν, ὡς κτηνώδη καὶ παντελῶς ἀλλοτρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἡμῖν δὲ παρίσταται πλέον τι πορνείας εἶναι τὸ ἀμάρτημα, δι' ὃ εὐλογον τοὺς τοιοῦτους ὑποβάλλεσθαι τοῖς Κανόσι, δηλ. ἐνιαυτὸν προσκλαύσαντας, καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντας, οὕτω δεκτοὺς εἶναι».

Ἑρμηνεία.

Πολυγαμίαν φαίνεται νὰ ἐννοῇ ἐδῶ ὁ Κανὼν τὴν τριγαμίαν· οὕτω γὰρ οἱ Πατέρες τὸν τρίτον γάμον ὠνόμασαν, κατὰ τὸν δ'. τοῦ ἰδίου Βασιλείου. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν, ὅτι τὸν τρίτον τοῦτον γάμον οἱ προγενέστεροι Πατέρες ἀπεσιώπησαν, μὴ διορίσαντες περὶ αὐτοῦ νόμον καὶ ὄρον τινὰ, ἢ ἐπιτίμιον (τριγαμίας γὰρ νόμος

(1) Τὸ ἐπιτίμιον ὁμοῦ αὐτὸ δίδεται εἰς αὐτοὺς, ἀφ' οὗ χωρῖς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἢ καὶ ἀνά-
ρίσουν τὸ ἄθεσμον συνοικέσιον, καὶ δεχθῶν εἰς τοὺς τόπους τῶν γνωῖ.
μετανοούντων. Ἐν ὅσῃ δὲ στέργουν αὐτὸ, ἐξωθοῦνται καὶ ἀπὸ

οὐκ ἔστιν, οὔτε νόμῳ τρίτος γάμος ἄγεται, κατὰ τὸν ν'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), ἐπειδὴ καὶ ὁ γάμος οὗτος εἶναι ἴδιος τῶν κτηνῶν, καὶ ἀλλότριος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Κοντὰ δὲ εἰς ἡμᾶς φαίνεται καὶ μεγαλύτερον ἀμάρτημα ἀπὸ τὴν πορνείαν. Ὅθεν καὶ εἶναι πρέπον οἱ τοιοῦτοι τριτογαμήσαντες, ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν, καὶ τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. (1) Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'.

«Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ παρέβησαν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, ὄρκους ἐθνικοὺς τελέσαντες, καὶ ἀθεμίτων τινῶν γευσάμενοι τῶν ἐν τοῖς εἰδώλοις, τοῖς μαγικοῖς προσεγεχθέντων αὐταῖς οὗτοι κατὰ τοὺς ἤδη παρὰ τῶν Πατέρων ἐξεγεχθέντας νόμους καὶ Κανόνας οἰκονομείσθωσαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀνάγκην χαλεπὴν ἐκ βασάνων ὑπομείναντες καὶ μὴ φέροντες τοὺς πόνους, καὶ ἐλκυσθέντες πρὸς τὴν ἀρνησιν, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἀδεκτοὶ ἔστωσαν, καὶ ἐν δυσὶν ἀκροάσθωσαν, καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντες οὕτω δεκτοὶ γενέσθωσαν εἰς τὴν κοινωνίαν. Οἱ δὲ ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης προδόντες τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ ἀψάμενοι τῆς τραπέζης τῶν δαιμονίων, καὶ ὁμόσαντες ὄρκους ἐλληνικοὺς, ἐκβαλλέσθωσαν μὲν ἐν τρισὶν ἔτεσι καὶ δυσὶν ἀκροάσθωσαν, ἐν ὑποπτώσει δὲ εὐξάμενοι ἐν τρισὶν ἔτεσι, καὶ ἐν ἄλλοις τρισὶ συστάντες τοῖς πιστοῖς εἰς τὴν δέησιν, οὕτω δεκτοὶ ἔστωσαν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίᾳ».

Τῆς α. ιδ'.
τῆς ς. ιδ'.
τῆς ἐν Ἀγκύρ.
δ'. ς'. ἐ. Πέτρ.
γ'. Βασιλ. ογ'.
Νόστου γ'.

Ἑρμηνεία

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι πιασθέντες ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ, καὶ ἀρνηθέντες τὴν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν πίστιν, ἔκαμαν ὄρκους ἐλληνικοὺς ὁμόσαντες δηλ. εἰς τοὺς παρ' ἐκείνων πιστευομένους θεοὺς μὲ τὴν ὁμοίαν τῶν ἐλλήνων διάθεσιν, καὶ ἔφαγον βρώματα, ὅπου προσεφέρθησαν εἰς τὰ εἰδῶλα μὲ μαγικὰς τέχνας καὶ τελετὰς, οὗτοι οἰκονομοῦνται κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν Πατέρων (ἴσως τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ). Καὶ ὅσοι μὲν βασανισθέντες σφοδρῶς καὶ μὴ ὑποφέροντες τοὺς πόνους ἠρνήθησαν, τρεῖς χρόνους νὰ μὴ δέχωνται, καὶ τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, τρεῖς νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν (2). Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς α. καὶ τὸν δ'. καὶ ε. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'.

«Περὶ δὲ τῶν ἐπιορκησάντων, εἰ μὲν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης παρέβησαν τοὺς ὄρκους, κουφοτέροις ὑπόκεινται ἐπιτιμίαις, ὥστε μετὰ ἕξ ἔτη πάντως αὐτοὺς δεκτοὺς εἶναι. Οἱ δὲ ἄνευ ἀνάγκης προδόντες τὴν ἑαυτῶν πίστιν, ἐν δυσὶν ἔτεσι προσκλαύσαντες, καὶ ἐν δυσὶν ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν πέμπτῳ ἐν ὑποπτώσει εὐξάμενοι, καὶ ἐν δυσὶν ἄλλοις ἄνευ προσηγορίας εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς προσευχῆς παραδεχθέντες, οὕτω τελευταῖον ἀξιόλογον δηλ. μετάνοιαν ἐπιδειξάμενοι, ἀποκατασταθήσονται εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.»

(1) Σημειῶσαι ὅτι δὲν λέγουν ὀρθῶς ἐκεῖνοι ὅπου θέλουσιν, ὅτι πολυγαμίαν ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Ἅγιος οὐχὶ τὴν τριτογαμίαν, ἀλλὰ τὴν τετραγαμίαν, καὶ ἀπλῶς τὸ ὑπὲρ τὸν τρίτον γάμον συνοικέσιον· ἀ. διατὶ, ὡς εἴπομεν, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξηγεῖ ὁ Ἅγιος ἐν τῷ δ'. Κανόνι, πολυγαμίαν ὀνομάζων τὴν τριτογαμίαν, β'. ὅτι, ἂν τῆς τριτογαμίας νόμος δὲν ἦναι, πῶς θέλει εἶναι τῆς τετραγαμίας; καὶ γ'. διατὶ ἂν ἡ τετραγαμία οὕτω συγχωρῆται καὶ ἐλαφρῶς κανονίζεται, διὰ τί ὁ Πατριάρχης καὶ ἅπανα ἡ Σύνοδος δὲν ἐσυγχώρησαν τὸν Βασιλέα Λέοντα τετραγαμήσαντα; (καὶ δὲ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ) οὐδέποτε γὰρ ἡ Ἐκκλησία τὴν τετραγαμίαν ἐδέξατο. Ἀναθεματίζεται γὰρ ὁ τοῦτο εἰπὼν, καθὼς ἡ μετὰ τὸν τετραγαμήσαντα Λέοντα Σύνοδος ἀνεκήρυξε (σελ. 977. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ τριτογαμία εἶναι μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν πορνείαν, διὰ τί ἐκανόνισεν αὐτὴν ὡς πορνείαν; Λύων τὴν ἀπορίαν ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ἴσως εἶναι μὲν ἡ ποσότης τῶν χρόνων καὶ τῶν δῶν, ἡ δὲ οἰκονομία τῆς τριτογαμίας ταύτης βαρυτέρα εἶναι ἀπὸ τὴν τῆς πορνείας, καθ' ὅτι ἐν τῷ κβ'. Κανόνι οἱ πορνεύοντες μὲν εἰς κάθε ἕνα χρόνον ἀπὸ τοὺς τέσσαρας, με-

ταβαίνουσιν ἀπὸ ἕνα τόπον τῶν μετανοούντων εἰς ἄλλον, οἱ δὲ τριτογαμήσαντες τρεῖς χρόνους ἐκανόνισθησαν νὰ ὑποπίπτουν, ἀλλ' ὄχι νὰ στέκωνται καὶ μὲ τοὺς πιστοὺς ὡς ἐκεῖνοι, ὅπερ ἐστὶ βαρύτερον ἐπιτίμιον.

(2) Οὐκ ἐναντιοῦται ὁ παρὼν Κανὼν εἰς τὸν ογ'. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ Ἅγιος κανονίζει τὸν ἀρνηθέντα, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ ζῶντος, αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ τὸ ἐπιτίμιον τοῦτο διορίσας, ἐδῶ δὲ οὕτω κανονίζει τοὺς ἀρνηθέντας μὲ ἀνάγκην, ἢ καὶ χωρὶς ἀνάγκην, ἀκολουθῶν εἰς τὰ παρὰ τῶν προγενεστέρων Πατέρων ἐπιτίμια. Ὁ γὰρ Ἅγιος οὗτος ἄλλοτε μὲν κανονίζει τοὺς ἀμαρτάνοντας, κατὰ τὰ ἐπιτίμια τῶν προτέρων Πατέρων, ἄλλοτε δὲ, κατὰ τὰ ἐδικὰ του ἐπιτίμια, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῷ κβ'. καὶ ιθ'. αὐτοῦ Κανόνι, ἐν τῷ ογ'. καὶ ἐν τῷ παρόντι, ἐν τῷ ζ'. καὶ πγ'. καὶ ἐν ἄλλοις. Ἀβτὴ δοκεῖ μοι ἡ ἀληθεσττέρα αἰτία τῆς τῶν ἐπιτιμιῶν τοῦ αὐτοῦ ἀμαρτήματος διαφορᾶς, καὶ ὄχι ἐκεῖνη, ἣν λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁ χωρὶς ἀνάγκης ἀρνηθεὶς διὰ τοῦτο σφοδρότερα ἐπιτιμᾶται, ἐνταῦθα δὲ ὁ μετὰ ἀνάγκης, καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφρότερα, εἰς καιρὸν ὅπου καὶ οἱ χωρὶς ἀνάγκης ἀρνηθέντες καὶ ἐδῶ περιέχονται.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ εἰς τὸν ξδ'. αὐτοῦ Κανόνα ὁ Ἅγιος οὗτος ἀπροσδιόριστως ἐκανόνισε τὸν ἐπίορκον δέκα χρόνους, τῶρα εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα κάμνει διαίρεσιν τῶν ἐπίορκων, καὶ τοὺς μὲν ἐξ ἀνάγκης καὶ βίαις ἐπιορκήσαντας εἰς ἐξ χρόνους κανονίζει, τοὺς δὲ χωρὶς ἀνάγκην προδόντας τὴν πίστιν αὐτῶν, ἤτοι ἐπιορκήσαντας (ἐπειδὴ πᾶς ὄρκος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γίνεται, καὶ ἀκολούθως πᾶς ὁ τοῦτον παραβαίνων τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν αὐτοῦ παραβαίνει) εἰς ἑνδεκα χρόνους κανονίζει· δύο μὲν νὰ προσκλαίουν, δύο νὰ ἀκροῶνται, πέντε νὰ ὑποπίπτουν, δύο νὰ συνίστανται, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν (1). Ὅρα καὶ τὸν ζδ'. τῆς γ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Οἱ καταμαντευόμενοι, καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἐθνῶν ἐξακολουθοῦντες, ἢ εἰσάγοντές τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακείων καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἐξαετίας, ἐνιαυτὸν προσκλαύσαντες, καὶ ἐνιαυτὸν ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὑποπίπτοντες, καὶ ἐνιαυτὸν συστάντες ἐν τοῖς πιστοῖς, οὕτω δεχθήσονται.»

Ἑρμηνεία

Ὁ παρῶν Κανὼν αὐτολεξεῖ εἶναι ἐρχνισμένος ἀπὸ τὸν κδ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ ὄρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Τοῦτο μόνον διαφέρει ἀπὸ ἐκεῖνον, καθ' ὅτι, ἐκεῖνος μὲν εἰς πέντε χρόνους καὶ τούτους κατὰ διάφορον τρόπον οἰκονομεῖ, οὗτος δὲ εἰς ἐξ χρόνους κανονίζει τοὺς μντευομένους, ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν, ἕνα νὰ ἀκροῶνται, τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, ἕνα νὰ στέκουν μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅρα δὲ ὅτι καὶ τοὺς μάντις καὶ φαρμακοὺς ὡς φονεῖς ἐκανόνισεν ἐν τῷ ζ'. ὁ Ἅγιος, μὲ τὸ ἐδικόν του ἐπιτίμιον δηλ. ἐνταῦθα δὲ ἐλαφρὰ αὐτοὺς ἐκανόνισε, κατὰ τὰ ἐπιτίμια τῶν προτέρων Πατέρων. Ὅρα καὶ τὸν ξα'. τῆς γ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

«Πάντα δὲ ταῦτα γράφομεν, ὥστε τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας. Οὐ γὰρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας προσέχομεν. Ἐὰν δὲ δυσασποπᾶστως ἔχουσι τῶν ἰδίων ἐθνῶν, ταῖς ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς μᾶλλον δουλεύειν θελήσωσιν, ἢ τῷ Κυρίῳ, καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωὴν μὴ παραδέχωνται, οὐδεὶς ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς κοινὸς λόγος. Ἡμεῖς γὰρ ἐν λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἀντιλέγοντι δεδιδάγμεθα ἀκούειν, ὅτι σῶζων, σῶζε τὴν σαυτοῦ ψυχὴν.» [Γεν. ιθ'. 17].

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἅγιος διαφόρους χρόνους διαφόρων ἐπιτιμιῶν διώρισεν, ἐπιφέρει καὶ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι πρέπει νὰ δοκιμάζωνται οἱ καρποὶ τῆς μετανοίας, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν θεωροῦμεν τὰ ἐπιτίμια εἰς μόνους τοὺς τόσους ἢ τόσους χρόνους, ἀλλὰ προσέχομεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μετανοούντων (2). Ὡστε δηλ. ἂν μὲν προθύμως μετανοοῦν νὰ ἐλαττώνωνται οἱ χρόνοι, ἂν δὲ ἀμελῶς, νὰ αὐξάνωνται. Ἐὰν δὲ ἀμκρτάνοντες δὲν θέλουν νὰ κάμουν ἀποχὴν τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ἡδονῶν τους, οὔτε θέλουν νὰ ζοῦν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ὡς χριστιανοί, ἀλλὰ ἀπειθοῦσι καὶ ἀντιλέγουσι, τότε ἡμεῖς οἱ τῶν ψυχῶν αὐτῶν οἰκονόμοι Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὶ δὲν πρέπει νὰ συγκοινωνῶμεν εἰς τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ πικραιτοῦμεν αὐτούς. Ἀκούομεν γὰρ τῆς θείας Γραφῆς ὅπου λέγει· Σῶζων, σῶζε τὴν σαυτοῦ ψυχὴν, ἤτοι, βλέπε μὴ κολάσης καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἰδικὴν σου, συγκοινωνῶν μὲ τοὺς ἀδιορθώτους ἀμαρτωλοὺς.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

«Μὴ τοίνυν καταδεξώμεθα συναπόλλυσθαι τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ φοβηθέντες τὸ βαρὺ κρῖμα, καὶ τὴν

(1) Μερικοὶ λέγουσιν ὅτι εἰς μὲν τὸν δ'. Κανόνα δέκα χρόνους κανονίζει ὁ Ἅγιος τὸν ἐπίορκον. ἤτοι τὸν πολλαῖς φοραῖς ἐπιορκοῦντα. ἐδῶ δὲ τὸν ἐπιορκήσαντα κανονίζει, ἤτοι τὸν μίαν φοράν (ἢ καὶ δύο) ἐπιορκήσαντα, ἀλλ' οὐκ ἀληθεύουσιν, ἐπειδὴ ἐδῶ καὶ οἱ ἅπαξ ἐπιορκήσαντες, ἂν μόνον χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσωσιν, ἑνδεκα χρόνους κανονίζονται, βαρύτερα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παρομοίως μὲ τοὺς ἐν τῷ ξδ'. ἐπίορκους. Ὡστε καὶ οἱ ἐκεῖσε ἐπίορκοι, ὡς οἱ ἐδῶ χωρὶς ἀνάγκην ἐπιορκήσαντες, πρέπει νὰ νοοῦνται ἀπαρἀλλάκτως, διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἐπιτιμίου, καὶ

καὶ εἰς ἐκείνους τὸ, χωρὶς ἀνάγκης δὲν ἐπροσδιωρίσθη, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσυπακούεται. Εἰ γὰρ ἦτο, καθὼς αὐτοὶ λέγουσιν, ἔπρεπεν ἐκεῖνοι βαρύτερα νὰ ἐπιτιμηθοῦν, ὡς πολλαῖς ἐπιορκήσαντες, καὶ ὅχι οὗτοι οἱ ἅπαξ μόνον ἐπιορκήσαντες. Ὅτι δὲ τὸ ἅπαξ γινόμενον κακὸν ἐλαφρότερα κανονίζεται ἀπὸ τὸ πολλαῖς γινόμενον, ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ἐν Ἀγκύρα.

(2) Δι' ὅ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος συμφώνως λέγει· «Οὐ τοῦτο ζητῶ, χρόνου πλῆθος, ἀλλὰ ψυχῆς διορθωσιν.» (Ὁμιλ. ιδ'. τῆς β'. πρὸς Κορινθ.).

φοβερὰν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως τοῦ Κυρίου πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, μὴ θελήσωμεν ἀμαρτίας ἀλλοτρίαις συναπόλλυσθαι. Εἰ γὰρ μὴ ἐπαίδευσεν ἡμᾶς τὰ φοβερά τοῦ Κυρίου, μηδὲ αἱ τηλικαῦται πληγαὶ εἰς αἰσθησὶν ἡμᾶς ἤγαγον, ὅτι διὰ τὴν ἀνομίαν ἡμῶν ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ὁ Κύριος, καὶ παρέδωκεν ἡμᾶς εἰς χεῖρας βαρβάρων, καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τοὺς πολεμίους ὁ λαὸς, καὶ παρεδόθη τῇ διασπορᾷ· διότι ταῦτα ἐτόλμων οἱ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ περιφέροντες· εἰ μὴ ἐγνώσαν μηδὲ συνῆκαν, ὅτι διὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, τίς ἡμῖν κοινὸς πρὸς τούτους λόγος; ἀλλὰ διαμαρτύρασθαι αὐτοῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ ὀφείλομεν, συναπάγεσθαι δὲ αὐτῶν ταῖς πονηρίαις μὴ παραδεχόμεθα, προσευχόμενοι μάλιστα μὲν κερδοῦσθαι αὐτοὺς, καὶ ἐξελεῖσθαι τῆς παγίδος τοῦ πονηροῦ· ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ δυνηθῶμεν, σπουδάσωμεν τὰς γούν ἑαυτῶν ψυχὰς τῆς αἰωνίου κατακρίσεως περισώσασθαι».

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν παραινέτικὸς ἐστὶ πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὺς, παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ λέγων· Τὸ λοιπὸν πρέπει ἡμεῖς οἱ τῶν ψυχῶν οἰκονόμοι νὰ φρονηθῶμεν τὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν τοῦ Κυρίου, νὰ μὴ συγκολαζώμεθα μὲ τὰς ξένας ἀμαρτίας τῶν τοιούτων ἀμετανοήτων καὶ ἀδιορθῶτων ἀμαρτωλῶν, μεταχειριζόμενοι εἰς αὐτοὺς ὑπερβολικὴν συγκατάβασιν· διότι, ἀνήσως οἱ τὰς τοιαύτας ἀμαρτίας τολμῶντες νὰ κάμνουν Χριστιανοί, δι' αὐτὰς ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐσκλαβώθησαν εἰς τοὺς βαρβάρους, καὶ εἰς αἰσθησὶν νὰ ἔλθουν δὲν ἐδυνήθησαν, οὔτε ἐγνώρισαν, ὅτι διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς ἡ τόσον μεγάλη πληγὴ, καὶ ἡ τόση ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ἂν, λέγω, τόσα κακὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διορθώσουν αὐτοὺς, πῶς ἄλλοι λοιπὸν κοινῶν ἡμῶν θέλομεν ἔχει ἡμεῖς μὲ τοιοῦτον λαὸν σκληροτράχηλον; βέβαια οὐδεμίαν. Ὅθεν χρέος μὲν ἔχομεν νὰ τοὺς διδάσκωμεν καὶ νὰ τοὺς ἐλέγχωμεν καθημερινῶς, καὶ κοινῶς καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῆν παγίδα τοῦ διαβόλου· ἂν δὲ δὲν δυνηθῶμεν αὐτοὺς νὰ ἐλευθερώσωμεν, πρέπει νὰ μὴ συγκρημιζώμεθα καὶ ἡμεῖς μὲ τὰς πονηρίας των, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν μας νὰ σπουδάσωμεν διὰ νὰ λυτρώσωμεν ἀπὸ τῆν αἰώνιον κόλασιν (1).

Τοῦ αὐτοῦ, ἐξ ἄλλης πρὸς τὸν αὐτὸν Κανονικῆς Ἐπιστολῆς.

ΚΑΝΩΝ ΠΣ'.

«Τοῖς δὲ κομψοῖς Ἐγκρατευταῖς πρὸς τὸ σεμνὸν αὐτῶν πρόβλημα, διατὶ καὶ ἡμεῖς οὐχὶ πάντα ἐσθίωμεν, ἐκεῖνα λεγέσθω, ὅτι καὶ τὰ περιτώματα ἡμῶν βδελυσσόμεθα. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἀξίαν, λάχανα χόρτου ἡμῖν τὰ κρέα, [Γέν. θ'. 3.] κατὰ δὲ τὴν τῶν συμφερόντων διάκρισιν, ὡς καὶ ἐν λαχάνοις, τὸ βλαβερὸν τοῦ κατὰ τὸν ἴσον χωρίζομεν. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς κρέασι τοῦ χρησίμου τὸ βλαβερὸν διακρίνομεν. Ἐπεὶ λάχανόν ἐστὶ καὶ τὸ κώνειον, ὡσπερ κρέας ἐστὶ καὶ τὸ γύπειον· ἀλλ' ὅμως οὔτε ὑοσκύαμον φαγοὶ ἂν τις νοῦν ἔχων (2), οὔτε κυνὸς ἄψετο, μὴ μεγάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης, ὥστε (3) ὁ φαγὼν οὐκ ἠνόμησε».

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανὼνα σχεδὸν αὐτολεξεῖ ἡρμηνεύσαμεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ νά. Ἀποστολικοῦ, καὶ δρᾶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Περὶ δὲ τῶν Ἐγκρατευτῶν ἢ Ἐγκρατιτῶν, δρᾶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ 46. τῆς 5'.

Τῆς πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον Ταρσοῦ Κανονικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ

Προοίμιον.

Ἄφικετο πρὸς ἡμᾶς γράμματα τὴν ὑπογραφὴν ἔχοντα Διοδώρου, τὰ δὲ ἐφεξῆς, ἄλλου τινὸς πρέποντα εἶναι, ἢ Διοδώρου. Δοκεῖ μοι γὰρ τις τῶν τεχνικῶν τὸ σοῦ πρόσωπον ὑποδύς, οὕτως ἐκυτὸν ἀξιόπιστον ἐβελήσῃ ποιῆσαι τοῖς ἀκροωμένοις, ὅς γε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινων, εἰ θεμιτὸν αὐτὸν πρὸς γάμον τῆς τελευτησάσης αὐτῷ γυναικὸς τὴν ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι, οὐκ ἔφριξε τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ καὶ πρᾶως ἤνεγκε τὴν ἀκοήν, καὶ τὸ ἀσελγὲς

(1) Σημειώσαι, ὅτι ὁ Ζωνάρης καὶ ὁ Βλάσταρις θέλουσι νὰ τελειώσωσι οἱ Κανόνες τοῦ Βασιλείου ἕως τοῦ πε'. τούτου Κανόνος. Τὰ δὲ ἐξῆς ἀκόλουθα κανονικὰ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ὀνομαζοῦσιν, ὡς καὶ ἐν τῇ τῶν Παρισίων ἐκδόσει ἀριθμοῦνται οἱ Κανόνες τοῦ Βασιλείου, ἴσοι δηλαδὴ μὲ τοὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πε' Κανόνες οὗτοι ἐπιστολαὶ εἰσιν, ὡς

καὶ αἱ ἀκόλουθοι, διὰ τοῦτο ἡμεῖς καὶ τὰς ἀκολουθοὺς ἐπιστολάς Κανόνας ἐπεγράψαμεν, ὡς καὶ τὰς προλαβούσας, διὰ τὸ προχειρότερον.

(2) Ὁ γὰρ φαγὼν τὸ κώνειον ἀποθνήσκει, ὃ ἐκ τῶ ὑοσκύαμον παραφρονεῖ, κατὰ τοὺς βοτανικοὺς Ιατροὺς.

(3) Ὡς ὅγε φαγὼν, ἐν ἄλλοις.

Ε.Π.Δ.Τ.Ε.Κ.Τ.Ι.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐπιθύμημα πάνυ γενναίως αὐτῷ και ἀγωνιστικῶς συγκατέπραξεν. Εἰ μὲν οὖν παρῆν μοι τὸ γράμμα, αὐτὸ ἀν-
ἐπέστειλα, και ἐξήρκης σαυτῷ τε ἀμῦναι και τῆ ἀληθείᾳ. Ἐπεὶ δὲ ὁ δεῖξας πάλιν ἀφείλετο, και ὡσπερ τι τρό-
παιον καθ' ἡμῶν περιέφερε κεκωλυκότων τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐγγραφον, λέγων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπέστειλα νῦν σοι,
ὥστε διπλῆ τῆ χειρὶ ἡμᾶς ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν νόθον ἐκεῖνον λόγον, και μηδεμίαν αὐτῷ ἰσχὺν καταλιπεῖν, ἵνα μὴ
ἔχη βλάπτειν ραδίως τοὺς ἐντυγχάνοντας.

Ἑρμηνεία.

Φαίνεται ἐκ τοῦ προοιμίου τούτου και ἐκ τοῦ κγ'. Κανόνος τοῦ Ἁγίου, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς Βασίλειος δι' ἐπι-
στολῆς ἐμπόδισε νὰ μὴ λαμβάνη ἕνας και ὁ αὐτὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς αὐτοῦ, ταύτην εἰ-
πεῖν, νὰ μὴ λαμβάνη δύο ἀδελφάς, ὁ δὲ Διοδώρος οὗτος (1), ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος ἀν συγχωρηθῆται νὰ λαμβάνη
ταύτας, ἀπεκρίθη ἐγγράφως, ὅτι συγχωρεῖται. Ὅθεν ὁ ἐρωτήσας λαβὼν τὴν ἐγγραφον ἀδειαν ταύτην, ἐπῆγε
και τὴν ἔδειξεν εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος, θέλωντας νὰ ἐντροπιάσῃ εἰς ἄλλου πρόσωπον τὸν
Διοδώρον, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, γράφει εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν ἦτον ἀληθῶς τοῦ Διοδώρου ἐκείνη ἡ ἐγγραφὸς ἀ-
δεια, ἀλλὰ πλαστὴ ἄλλου τινός, ὅστις διὰ νὰ φαίνεται ἀξιόπιστος εἰς τοὺς ἀκούοντας, ὑπέγραψε τὸ ὄνομα
τοῦ Διοδώρου εἰς αὐτὴν (ἴσως δὲ και κατὰ ἀλήθειαν ἄλλου τινός ἦτον αὐτὴ, και οὐχὶ πῶς ἐκαμώθη τοῦτο ὁ
Ἅγιος διὰ νὰ τὸν ἐλέγξῃ πλαγίως). Ὅθεν κοντὰ εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἐπιστολὴν ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ και
τὴν παροῦσαν, διὰ νὰ ἀνατρέψῃ κατὰ κράτος μὲ διπλῆν δύναμιν τὸ ἄθεσμον αὐτὸ συνοικέσιον.

ΚΑΝΩΝ ΠΖ'.

Πρῶτον μὲν οὖν, (ὃ και μέγιστόν ἐστι) τὸ παρ' ἡμῖν ἔθος ἐπὶ τῶν τοιούτων προβάλλειν ἔχομεν, νό-
μου δύναμιν ἔχον, διὰ τὸ ὑπὸ ἀγίων ἀνδρῶν τοὺς θεσμοὺς ἡμῖν παραδοθῆναι. Τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστιν.
Ἐάν τις πάθη ἀκαθαρσίας ποτὲ κρατηθεὶς ἐκπέσῃ πρὸς δύο ἀδελφῶν ἄθεσμον κοινωνίαν, μήτε γάμον
ἡγεῖσθαι τοῦτο, μήθ' ὅλως εἰς Ἐκκλησίας πλήρωμα παραδέχεσθαι πρότερον, ἢ διαλύσαι αὐτοὺς ἀπ' ἀλ-
λήλων. Ὡστε, εἰ και μηδὲν εἰπεῖν ἦν ἕτερον, ἐξήρκει τὸ ἔθος πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ φυλακὴν. Ἐπεὶ δὲ
ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας ἐπιχειρήματι κιβδήλω κακὸν τοσοῦτον ἐπειράθη τῷ βίῳ ἐπαγαγεῖν (2), ἀνάγκη
μηδὲ ἡμᾶς τῆς ἐκ τῶν λόγων βοηθείας ἀπέχεσθαι, καιτοὶ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἐναργῶν, μείζων ἐστὶ τοῦ
λόγου ἢ παρ' ἐκάστῳ πρόληψις. Γέγραπται, φησὶν, ἐν τῷ Λευιτικῷ. «Γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῆ αὐτῆς οὐ
λήψῃ ἀντίζηλον, ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς ἐκ' αὐτῆς, ἔτι ζώσης αὐτῆς». [Λευιτ. ιη'. 19.]
Δῆλον οὖν ἐκ τούτου εἶναι, φησὶν, ὅτι συγχωρεῖται λαμβάνειν, τελευτησάσης τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Πρὸς
δὴ τοῦτο, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐρῶ, ὅτι ὅσα ὁ Νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ Νόμῳ λαλεῖ, ἐπεὶ οὕτω γε και
περιτομῆ και σαββάτῳ και ἀποχῆ βρωμάτων ὑποκεισόμεθα. [Ρωμ. γ'. 19.] Οὐ γὰρ δὴ, ἐάν μὲν τι εὐ-
ρωμεν συντρέχον ἡμῶν ταῖς ἡδοναῖς, τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἑαυτοὺς ὑποθήσομεν, ἐάν δὲ τι
φανῆ τῶν νομίμων βαρὺ, τότε πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν ἀποδραμούμεθα. [Γαλάτ. ε'. 1.] Ἐρωτή-
θημεν, εἰ γέγραπται λαμβάνειν γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῆ εἴπομεν, ὅπερ ἀσφαλὲς ἡμῖν και ἀληθὲς, ὅτι οὐ
γέγραπται. Τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀκολούθου ἐπιφορᾶς τὸ σιωπηθὲν λογίζεσθαι, νομοθετοῦντός ἐστιν, οὐ τὰ τοῦ
Νόμου λέγοντος. Ἐπειδὴ οὕτω γε ἐξέσται τῷ βουλομένῳ κατατολμησαι, και ἔτι ζώσης τῆς γυναικὸς,
λαμβάνειν τὴν ἀδελφὴν. Τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο σόφισμα και ἐπ' ἐκείνῳ ἀρμόζει. Γέγραπται γὰρ, φησὶν,
«οὐ λήψῃ ἀντίζηλον,» [Λευιτ. αὐτόθ.] ὡς τὴν γε ἐξω τοῦ ζήλου, λαβεῖν οὐκ ἐκώλυσεν. Ὁ δὲ συνηγο-
ρῶν τῷ πάθει, ἀζηλότυπον εἶναι διοριεῖται τὸ ἦθος τῶν ἀδελφῶν. Ἀνηρημένης οὖν τῆς αἰτίας, δι' ἣν
ἀπηγόρευσε τὴν ἀμφοτέρων συνοικῆσιν, τί τὸ κωλύον ἔσται λαμβάνειν τὰς ἀδελφάς; ἀλλ' οὐ γέγραπται
ταῦτα φήσομεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ὄρισταί, ἢ δὲ ἔννοια τοῦ ἀκολούθου ὁμοίως ἀμφοτέροις τὴν ἀδειαν δι-
δωσιν. Ἐδει δὲ μικρὸν ἐπὶ τὰ κατόπιν τῆς νομοθεσίας ἐπαναδραμόντα, ἀπηλλάχθαι πραγμάτων. Ἔοικε
γὰρ οὐ πᾶν εἶδος ἀμαρτημάτων περιλαμβάνειν ὁ νομοθέτης, ἀλλ' ἰδίως ἀπαγορεύειν τὰ τῶν Αἰγυπτίων,
ὅθεν ἀπῆρεν ὁ Ἰσραὴλ, και τὰ τῶν Χαναναίων, πρὸς οὓς μεθίστατο. Ἐχει γὰρ οὕτως ἡ λέξις «Κατὰ
τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς Αἰγύπτου, ἐν ἣ παρῆκατε ἐπ' αὐτῆς, οὐ ποιήσετε, και κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα
γῆς Χαναάν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάξω ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε, και τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε». [Αὐ-

(1) Ὁ Διοδώρος οὗτος, ὅστις και Θεόδωρος καλεῖται παρὰ
Φωτίῳ, Μοναχὸς ὦν πρότερον, και τοῦ θείου Χρυσοστόμου χρη-
ματίσας διδάσκαλος εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν θείων Γραφῶν, Πρε-
σβύτερος τῆς Ἀντιοχείας ἐγένετο, και Ταρσοῦ κατίστη Ἐπί-
σκοπος. Οὗτος κατὰ τὸν Θεοδώρητον μετὰ τοῦ Ἁγίου Φλαβια-
νοῦ πρῶτος διέμερισε τοὺς δύο χοροὺς, και τοὺς ἐδίδαξέ νὰ
ψάλλουν κατὰ διαδοχὴν τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ. Ἐπειδὴ ὁμοίως

τὴν τοῦ Νεστορίου ἐνόησεν αἵρεσιν, και αὐτοῦ τοῦ Νεστορίου
διδάσκαλος ἐχρημάτισεν, ἀνεθεματίσθη μετὰ τοῦ Θεοδώρου τοῦ
Μοφουεστίας ἀπὸ τῆς ἐ. Οἰκουμενικῆς Σύνοδου, κατὰ τὸν Φώ-
τιον. Κώδικ. 18. ὅρα τὰ περὶ αὐτοῦ σελ. 18'. περὶ τῶν Ὑπο-
μνηματιστῶν ἐν τῷ α'. τόμ. τῆς σειρᾶς.

(2) Ἰσ. ἐπεισαγαγεῖν.

τόθ. 3.] Ὡστε τοῦτο εἶκος που τὸ εἶδος τῆς ἀμαρτίας μὴ ἐμπολιτεύεσθαι τότε παρὰ τοῖς ἔθνεσι, δι' ὃ μὴδὲ τῆς ἐπ' αὐτῷ φυλακῆς προσδεθῆναι τὸν νομοθέτην, ἀλλ' ἀρκεσθῆναι τῷ ἀδιδάκτῳ ἔθει πρὸς τὴν τοῦ μίσους διαβολήν. Πῶς οὖν τὸ μείζον ἀπαγορεύσας, τὸ ἐλαττον ἀπεσιώπησεν; ὅτι ἐδόκει πολλοὺς τῶν φιλοσάρκων, πρὸς τὸ ζώσαις ἀδελφαῖς συνοικεῖν, τὸ ὑπόδειγμα βλάπτειν τοῦ Πατριάρχου. Ἡμᾶς δὲ τί γρῆ ποιεῖν; τὰ γεγραμμένα λέγειν, ἢ τὰ σιωπηθέντα περιεργάζεσθαι; Αὐτίκα τε μὴ δεῖν μιᾶ ἑταίρα κεχοῖσθαι πατέρα καὶ υἱόν, ἐν μὲν τοῖς νόμοις τούτοις οὐ γέγραπται, παρὰ δὲ τῷ Προφῆτῃ μεγίστης κατηγορίας ἠξίωται. Υἱὸς γάρ, φησί, καὶ πατὴρ πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην εἰσεπορεύοντο. [Ἀμώς 6'. 7.] Πόσα δὲ εἶδη ἄλλα τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, τὸ μὲν τῶν δαιμονίων διδασκαλεῖον ἐξεῦρον, ἢ δὲ θεία Γραφή ἀπεσιώπησε, τὸ σεμνὸν ἐαυτῆς ταῖς τῶν αἰσχροῦν ὀνομασίαις καταρρυπαίνειν οὐχ αἰρουμένη, ἀλλὰ γενικῶς ὀνόμασι τὰς ἀκαθαρσίας διέλαβεν, ὡς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος φησί «Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα, μὴ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις», [Ἐφῆσ. ε'. 3.] τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι τὰς τε τῶν ἀρρένων ἀρρητοποιίας καὶ τὰς τῶν θηλειῶν περιλαμβάνων, ὥστε, οὐ πάντως ἢ σιωπῆ ἄδειαν φέρει τοῖς φιληδόνοις. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ σεσιώπησθαι τὸ μέρος τοῦτό φημι, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς ἀπηγορευκένκι τὸν νομοθέτην (1) τὸ γὰρ «οὐκ εἰσελεύσῃ πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς σου ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτῶν», [Λευίτ. ιη'. 6.] ἐμπεριεκτικόν ἐστι καὶ τούτου τοῦ εἶδους τῆς οἰκειότητος. Τί γὰρ ἂν γένοιτο ἀνδρὶ οἰκειότερον τῆς ἐαυτοῦ γυναικὸς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐαυτοῦ σαρκὸς; «οὐ γὰρ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία», [Ματθ. ιθ'. 6.] ὥστε διὰ τῆς γυναικὸς ἢ ἀδελφῆ αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρὸς οἰκειότητα μεταβαίνει. Ὡς γὰρ μητέρα γυναικὸς οὐ λήψεται, οὐδὲ θυγατέρα ταύτης, διότι μὴδὲ ἐαυτοῦ μητέρα, μὴδὲ τὴν ἐαυτοῦ θυγατέρα· οὕτως οὐδὲ ἀδελφὴν γυναικὸς, διότι μὴδὲ ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, οὐδὲ γυναικὶ ἐξέσται τοῖς οἰκείοις τοῦ ἀνδρὸς συνοικεῖν· κοινὰ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῆς συγγενείας τὰ δίκαια. Ἐγὼ δὲ παντὶ τῷ περὶ γάμου βουλευομένῳ διαμαρτύρομαι, ὅτι «παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου», [ἀ. Κορινθ. ζ'. 29. 31.] καὶ ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. Ἐὰν δὲ μοι παραγινώσκῃ τὸ, «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», [Γενέσ. ἀ. 28.] καταγελῶ τοῦ τῶν νομοθεσιῶν τοὺς καιροὺς μὴ διακρίνοντος. Πορνείας παραμύθιον ὁ δεύτερος γάμος, οὐχὶ ἐφόδιον εἰς ἀσέλγειαν. «Εἰ οὐκ ἐγκρατεύωνται, γαμησάτωσαν», [ἀ. Κορινθ. ζ'. 9.] φησὶν, οὐχὶ δὲ καὶ γαμοῦντες παρανομεῖτωσαν. Οἱ δὲ, οὐδὲ πρὸς τὴν φύσιν ἀποβλέπουσι, τὴν ψυχὴν λημῶντες τῷ πάθει τῆς ἀτιμίας, πάλαι διακρίνασαν τὰς τοῦ γένους προσηγορίας. Ἐκ ποίας συγγενείας τοὺς γεννηθέντας προσαγορεύουσιν; ἀδελφοὺς αὐτοὺς ἀλλήλων, ἢ ἀνεψίους προσηγοῦσιν; ἀμφοτέρω γὰρ αὐτοῖς προσαρμόσει διὰ τὴν σύγχυσιν. Μὴ ποιήσης, ὦ ἄνθρωπε, τὴν θείαν μητρειάν τῶν νηπίων, μήτε τὴν ἐν μητρὸς τάξει περιθάλλειν ὀφείλουσαν, ταύτην ἐφοπλίσης ταῖς ἀμειλίκτοις ζηλοτυπίαις· μόνον γὰρ τὸ μῖσος τῶν μητρειῶν καὶ μετὰ θάνατον ἐλαύνει τὴν ἔχθραν. Μᾶλλον δὲ, οἱ μὲν ἄλλως πολέμιοι τοῖς τεθνηκόσι σπένδονται, αἱ δὲ μητρικαὶ τοῦ μίσους μετὰ θάνατον ἄρχονται. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων. Εἰ μὲν νόμῳ τις ὀρμάται πρὸς γάμον, ἠνοικταὶ πᾶσα ἡ Οἰκουμένη, εἰ δὲ ἐμπαθῆς αὐτῷ ἢ σπουδῇ, διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἀποκλεισθήτω, «ἵνα μάθῃ τὸ ἐαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας». [ἀ. Θεσσαλ. δ'. 4. 5] Πλείονά με λέγειν ὠρμημένον, τὸ μέτρον ἐπέχει τῆς ἐπιστολῆς. Εὐχομαι δὲ, ἢ τὴν παραίνεσιν ἡμῶν ἰσχυροτέραν τοῦ πάθους ἀποδειχθῆναι, ἢ μὴ ἐπιδημῆσαι τῇ ἡμετέρᾳ τὸ ἄγος τοῦτο, ἀλλ' ἐν οἷς ἂν ἐτολμήθη τόποις, ἐναπομεῖναι.

Ἑρμηνεία. (2)

Ἄφ' οὗ ἐπροοιμίασε ταῦτα ὁ Ἅγιος, τῶρα ἔρχεται εἰς τὸ νὰ ἀναίρεσῃ τὴν ψευδεπίπλαστον ἐκείνην ἔγγραφον ἄδειαν, τοῦ νὰ παίρῃ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς δύο ἀδελφάς· καὶ λέγει ὅτι, πρώτη ἀπόδειξις τοῦ νὰ μὴ γίνεταί τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον εἶναι ἡ συνήθεια, ὅπου ἐπεκράτησεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις δύναμιν νόμου ἔχουσα, ὡς ὑπὸ ἀγίων ἀνδρῶν παραδοθεῖσα (3), διορίζει οὕτως· ὅτι, ἂν τις λάβῃ δύο ἀδελφάς, τὸ τοιοῦτον μὴδὲ νὰ νομίζεταί γάμος, μήτε μέσα εἰς Ἐκκλησίαν αὐτοὶ νὰ δέχωνται πρὶν νὰ χωρισθοῦν, ὥστε, ἂν ἄλλον λογαριασμὸν δέν εἴχομεν νὰ εἰποῦμεν ἐμποδίζοντα τὸ τοιοῦτον ἄθεσμον συνοικέσιον, μοναχὴ ἢ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια εἶναι ἀρετὴ διὰ τὸ ἐμποδίσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δείξας τὴν ψευδῆ τοῦ Διοδώρου ἐπιστολὴν, ἔφερεν εἰς βεβαίωσιν τοῦ ἀθέσμου τούτου συνοικεσίου μαρτυρίαν ἀπὸ τὸ Λευϊτικόν, τὴν λέγουσαν· δὲν θέλεις λάβεις ἀντίζηλον γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς σου, ἔτι ζωντανῆς οὖσης, καὶ ἀπὸ τοῦτο συμπεραίνει ὅτι, ἂν ὁ Νόμος ἐμποδίζῃ νὰ

(1) Ἐν ἄλλοις, ἀπηγόρευται τῷ νομοθέτῃ.

(2) Σημείωσαι ὅτι εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ἐρμηνείαν δὲν κάμνει ὁ Βαλσαμών, κρίνας αὐτὴν ὡς περιττὴν, καίτοι ὑπερπαιῶν ταύτην. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἔχει σὺν τῷ μὲν ἐρμηνείαν, οὐχὶ ὁμοῦς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Κανόνων κειμένην, ἀλλ' ἐν τισὶν ἄλλοις

σημειώμασιν. Ἡμεῖς δὲ μετὰ περιεργείας εἰς πλάτος αὐτὴν ἤρμηνεύσαμεν διὰ τὰ αξιοσημείωτα καὶ πολλοῦ ἀξία ὅπου περιέχει. (3) Περὶ συνήθειας, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἀ. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

μη λάβη τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ ἐν ὄσῳ εἶναι ζωντανή, λοιπὸν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ λάβῃ αὐτὴν ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ἢ γυνὴ τοῦ. Πρὸς τὸ σαθρὸν, λέγω, αὐτὸ ἐπιχείρημα ἀποκρινόμεθα. Πρῶτον μὲν, ὅτι ὅσα ὁ παλαιὸς Νόμος λέγει, τὰ λέγει εἰς τοὺς ἐν νόμῳ ὄντας Ἑβραίους καὶ ὄχι εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς· εἰ δὲ καὶ τὰ λέγει δι' ἡμᾶς, λοιπὸν ἀκόλουθον εἶναι καὶ ἡμεῖς, καθὼς δεχόμεθα τὰ πρὸς ἡδονὴν συντείνοντα διατάγματα τοῦ νόμου, ἔτσι νὰ δεχώμεθα καὶ τὰ ὀδυνηρά, ἧτοι καὶ τὸ Σάββατον νὰ φυλάττωμεν καὶ τὴν περιτομὴν, καὶ τὰ φχγητὰ ὅπου ἐμποδίζει ὁ Νόμος νὰ μὴ τρώγωμεν, καὶ ὄχι ὅσα μὲν εἶναι ἡδονικά καὶ ἐλαφρὰ νὰ δεχώμεθα, ὡς ὑπὸ Νόμον ὄντες, τὰ δὲ ὀδυνηρά καὶ βαρῆα νὰ μὴ δεχώμεθα, λέγοντες ὅτι ὑπὸ τὴν ἐλευθερίαν τὴν ἐν Χριστῷ εὐρισκόμεθα. Ἡμεῖς ἐρωτήθημεν, ἂν ἦναι γεγραμμένον νὰ πάρῃ τινὰς γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ, καὶ εἶπομεν, ὅτι δὲν εἶναι, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ ἀληθινὸν καὶ ἀσφαλές. Τὸ δὲ νὰ συμπεραίνῃ τινὰς ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ὅπου ἡ Γραφὴ ἐσιώπησε, τοῦτο δὲν εἶναι ἴδιον ἐκεῖνου ὅπου θέλει νὰ λέγῃ, ὅσα λέγει ὁ νόμος, ἀλλ' ἐκεῖνου ὅπου θέλει νὰ νομοθετῇ αὐτὸς ἀπὸ λόγου τοῦ. Διατί, ἂν ἐκεῖνος συμπεραίνῃ, ὅτι ἐμπόδιον ὁ Νόμος νὰ μὴ παίρῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ, ὄχι ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ αὐτὴ, ἀλλ' ὅταν ἀκόμη ζῇ, ἄλλος τις ἡμπορεῖ νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Νόμος ἐμπόδιον νὰ μὴ παίρῃ τινὰς τὴν ἀντίζηλον ἀδελφὴν, ἔπειτα, ὅτι ἂν αὐτὴ δὲν ἦναι ἀντίζηλος, ἡμπορεῖ νὰ πάρῃ ταύτην, καὶ ὅταν ἀκόμη ἢ γυναῖκα τοῦ ζῇ, ταῦτόν εἶπεν, ἡμπορεῖ νὰ λαμβάνῃ τινὰς ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ δύο ἀδελφάς. Εἰ δὲ εἶπῃ τινὰς, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι γεγραμμένον, ἀποκρινόμεθα, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνο δὲν εἶναι, ἀλλὰ καθὼς τὸ ἕνα συμπεραίνεται ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου, ἔτσι παρομοίως συμπεραίνεται καὶ τὸ ἄλλο. Διὰ τί δὲ ὁ Μωϋσῆς μετὰ διαστίξεως δὲν ἐπροσδιώρισεν, τὸ νὰ μὴ παίρῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ ἀποθανούσης; λύων τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ Ἅγιος, λέγει, ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν ὁ Μωϋσῆς νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ ἀνωτέρω Κεφάλαιον τοῦ Λευϊτικοῦ κάθε εἶδος συγγενικῶν συνοικεσίων, διὰ νὰ εἶπῃ καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἐκεῖνος μόνον ἐμπόδιον, ὅσα ἔπαιρναν οἱ Αἰγύπτιοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τότε οἱ Ἑβραῖοι ἔφυγον, καὶ ὅσα ἔπαιρναν οἱ Χαναναῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκεῖνοι ἐπήγαγιναν. Καὶ πόθεν δὴλον; ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἀναφέρει ὀπίσω εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ αὐτὸ Κεφάλαιον, λέγον· Μὴ κάμνετε καθὼς κάμνουσιν οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς τοὺς ὁποίους πάροικοι ἐκαθίστατε, οὔτε καθὼς κάμνουσιν οἱ Χαναναῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγὼ θέλω σᾶς φέρω. Ὅθεν ἀκόλουθον εἶναι εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Χαναναίους τοῦτο τὸ συνοικέσιον νὰ μὴ ἐγίνετο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μωϋσῆς δὲν τὸ ἐπροσδιώρισεν, ἀλλ' ἠρκέσθη εἰς τὴν συνήθειαν, ὅπου τὸ τοιοῦτον κατηγορεῖ. Ἀλλὰ διὰ τί ἐπροσδιώρισεν νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ, ζωντανῆς ἔτι οὖσης; Ἐβλεπε πολλοὺς φιλοσάρκους νὰ παρακινουῦνται εἰς τοῦτο, βλέποντας τὸν Πατριάρχην Ἰακώβ νὰ ἔχῃ ἐν ταύτῳ δύο ζωντανὰς ἀδελφάς, τὴν Λείαν καὶ τὴν Ραχήλ. Πλὴν ἡμεῖς τὰ γεγραμμένα εἰς τὸν Νόμον πρέπει νὰ λέγωμεν, καὶ ὄχι τὰ σεσιωπημένα νὰ περιεργαζώμεθα· διατί, ὁ μὲν Νόμος ἐσιώπησε τὸ πῶς δὲν πρέπει πατὴρ καὶ υἱὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δούλην ὡς πόρνην νὰ μεταχειρίζονται, ὁ δὲ Προφήτης Ἀμὼς μεγάλως τοῦτο κατηγορεῖ, λέγων· πατὴρ καὶ υἱὸς εἰς τὴν αὐτὴν δούλην ἐμβαίναν καὶ ἐπόρνευαν. Καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἀκαθαρσίας ἐδίδαξαν οἱ δαίμονες τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τῶν ὁποίων τὰ κατὰ μέρος ὀνόματα μὴ θέλουσα ἢ θεία Γραφὴ νὰ μολύνῃ τὴν σεμνότητά της, ἀπεσιώπησε ταῦτα, μὲ καθολικὰ δὲ ὀνόματα αὐτὰ περιέλαβεν, ὡς ὁ Παῦλος λέγει· Πορνεία καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἄς μὴ ὀνομάζεται εἰς ἐσᾶς, ὡς πρέπει εἰς τοὺς Ἁγίους, ὅπου μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀκαθαρσίας κάθε αἰσχρουργίαν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν περιέλαβεν. Ὡστε, δὲν εἶναι ἀδεια εἰς τοὺς φιληδόνους νὰ κάμνουν τὸ τοιοῦτον ἄθεσμον συνοικέσιον, μὲ τὸ νὰ ἐσιώπησε τοῦτο ἡ θεία Γραφὴ. Ἡμεῖς ὁμῶς ἐξετάζοντες, εὐρισκομεν, ὅτι οὐδὲ ἐσιώπησε τοῦτο ὁ Νόμος, ἀλλὰ καὶ μάλιστα τὸ ἐμπόδιον. Ἐκεῖνο γὰρ ὅπου αὐτὸς λέγει· Δὲν θέλεις εἰσελθεῖς εἰς κάθε συγγενῆ σου διὰ νὰ ἀποκαλύψῃς τὴν αἰσχημοσύνην σου, κάθε παράνομον συνοικέσιον, ἐκ συγγενείας καὶ οἰκειότητος περιέχει· ἀκολουθῶς δὲ καὶ τοῦτο· διότι, ἂν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἦναι μία σὰρξ, καὶ κἀνένα ἄλλο οἰκειότερον καὶ συγγενέστερον δὲν εἶναι εἰς τὸν ἀνδρα, ἔξω ἀπὸ τὴν σάρκα τοῦ, τὴν γυναῖκά τοῦ δηλ., λοιπὸν καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς γυναικὸς τοῦ δι' αὐτῆς καὶ πρὸς τὸν ἀνδρα τῆς γίνεται συγγενῆς καὶ οἰκεία, ἧτοι ἀδελφὴ. Καὶ καθὼς δὲν παίρνει τινὰς τὴν μητέρα τῆς γυναικὸς τοῦ, οὐδὲ τὴν μὲ ἄλλον ἀνδρα θυγατέρα τῆς αὐτῆς γυναικὸς τοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν μητέρα τοῦ παίρνει, οὔτε τὴν θυγατέρα τοῦ διὰ τὴν οἰκειότητα (πρώτου γὰρ βαθμοῦ ἔστι πρὸς ἐκείνας καὶ πρὸς ταύτας), ἔτσι παρομοίως οὔτε τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ παίρνει, ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ λαμβάνει (δευτέρου γὰρ βαθμοῦ ἔστι πρὸς ἐκείνην καὶ πρὸς ταύτην), καὶ ἀντιστρόφως, οὐδὲ ἡ γυνὴ δύναται νὰ πάρῃ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρός της, οὐδὲ τοὺς ἄλλους ἐκεῖνου συγγενεῖς· Ἐπιφέρει δὲ ὁ Ἅγιος τὰ Ἀποστολικά λόγια· Ὅτι παρέρχεται τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι ὀλιγοχρόνιος, καὶ πρέπει καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ὅπου ἔχουσι γυναῖκας νομίμους, νὰ τὰς ἔχουν ὡσάν νὰ μὴ τὰς ἔχουν. Εἰ δὲ λέγει τινὰς, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνομοθέτησεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους νὰ αὐξάνουν καὶ νὰ πληθύνουν, καὶ ὅτι τὰ παιδιά τοῦ Ἀδάμ, ἀδέλφια ὄντα, ἐσυνάφθησαν, καταγελά ἐκεῖνον ὅπου ταῦτα λέγει καὶ δὲν διακρίνει, πῶς τότε μὲν ἦτον ἀνάγκη νὰ γένῃ τοῦτο, διατί ἄλλοι ἀνθρώποι ἀπὸ ἄλλο γένος δὲν ἦσαν, ἀλλὰ τῶρα, διαφορῶν ὄντων γενῶν, τοῦτο κάμμιαν χώραν δὲν ἔχει (1). Ἐπειτα ὁ δεύτερος γάμος εἶναι ἐμπόδιον καὶ χαλινὸς τῆς πορνείας, ἀλλ' ὄχι καὶ ὕλη καὶ ἀφορμὴ

(1) Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι τὸ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, οὐχὶ πρὸς τὸ κατωτέρω συνάπτεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνωτέρω. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι συνεσταλμένος καὶ ὀλιγοχρόνιος καὶ πρέπει καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ὅπου ἔχουσι γυναῖκας νὰ

τὰς ἔχουν μὲ τόσην ἀπροσπάθειαν, ὡσάν νὰ μὴ τὰς εἶχον ὀλίγετελα, ἐπιφέρει ὅτι, ἂν τινὰς ἐναντίον εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Παύλου προβάλλῃ τὴν νομοθεσίαν ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πρωτοπλάστους τὸ, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καταγελά ἐκεῖ-

ἀσελγείας. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ γράφει πρὸς τοὺς δευτερογαμοῦντας ὅτι, ἂν δὲν ἐγκρατεύωνται, ὡς ὑπανδρεύωνται, δὲν ἐπρόσθεσεν ὁμοίως, ὅτι καὶ δευτεροὑπανδρευόμενοι ὡς παρανομοῦν, καθὼς ποιοῦσιν οἱ δύο ἀδελφὰς λαμβάνοντες. Ἀποδεικνύει δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ἅγιος τὴν ἀτοπίαν τοῦ τοιοῦτου συνοικεσίου ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων, ὅπου εἰς τοῦτο ἀκολουθεῖ. Τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν γεννηθέντα παῖδια πῶς θέλουν ὀνομάσει οἱ τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον πράττοντες; ἀδελφία ἓνα πρὸς τὸ ἄλλο, ὡς ἀπὸ ἓνα πατέρα γεγεννημένα; ἢ ἀνέψια, ἢτοι ἐξαδέλφια (1), ὡς ἀπὸ δύο ἀδελφὰς γεννηθέντα; Καὶ τὰ δύο γὰρ ὀνόματα ἐπίσης ἀρμόζουσιν εἰς αὐτὰ διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς φύσεως, ἣτις κατὰ τοὺς φυσικοὺς τῆς νόμου, δικφορετικὰ ἐποίησε τὰ ἀδελφία. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἀκολουθεῖ σύγχυσις. Ὁ γὰρ λαβὼν τὴν ἀδελφὴν τῆς προτέρας γυναικὸς τοῦ, τὴν θείαν τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων τοῦ κάμνει μητριάν, καὶ ἀκολουθῶς τὴν ὡς μητέρα περιθάλλουσαν τὰ τέκνα τοῦ, τὴν κάμνει ζηλότυπον καὶ φθονεράν πρὸς αὐτά. Φυσικὰ γὰρ κάθε μητριὰ (2) ζηλοτυπίαν ἔχει πρὸς τὰ παῖδια τοῦ ἀνδρὸς τῆς, τὰ ἐξ ἄλλου γάμου γεννηθέντα. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς ὀλιγοστεύει τὸ μῖσος, ὅταν ἀποθάνωσιν οἱ ἐχθροὶ τῶν, εἰς δὲ τὰς μητριὰς τὸ μῖσος ἀρχινᾷ ὅταν ἀποθάνωσιν αἱ ἀντιζήλοὶ τῶν γυναικῶν. Καὶ διὰ τὸ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν τὸ πᾶν, ἀνίσως τινὰς θέλῃ νὰ δευτεροὑπανδρευθῆ μὲ νόμιμον γυναῖκα. ὅλη ἡ Οἰκουμένη εἶναι ἀνοικτὴ διὰ λόγου τοῦ, καὶ θέλει εὖρει βέβαια γυναῖκα νὰ πάρῃ, μὴ ἐμποδισμένη ἀπὸ τοὺς νόμους, εἰ δὲ καὶ ἀγαπῶντας μὲ πάθος καὶ ἔρωτα γυναῖκα παράνομον, ζητεῖ νὰ πάρῃ αὐτήν, διὰ τοῦτο μᾶλλον ὡς ἀποκλεισθῆ καὶ ὡς μὴ συγχωρηθῆ νὰ τὴν πάρῃ, διὰ νὰ μάθῃ νὰ ἀποκτᾷ τὸ σκευδὸς τοῦ, ἢτοι, ἢ τὸ σῶμα τοῦ, ἢ τὴν γυναῖκά τοῦ μὲ ἀγισμὸν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, καὶ ὄχι μὲ πάθος ἀτιμίας. ἠθέλα, λέγει, καὶ περισσότερα νὰ σοῦ γράψω, ἀλλὰ μὲ ἐμπόδισε τὸ μέτρον τῆς ἐπιστολῆς, ἐπειδὴ αἱ ἐπιστολαὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν μακρολογίαν. Εὐχομαὶ δὲ ὅτι ἡ ἐπιστολή μου, ἢ νὰ νικήσῃ καὶ νὰ ἀφανήσῃ τὸ παράνομον αὐτὸ συνοικέσιον, ἢ ἂν δὲν τὸ νικήσῃ, κἂν τὸ τοιοῦτο νὰ μὴ συνειθισθῆ καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μας ἐπαρχίαν, ἀλλὰ νὰ μείνῃ μόνον εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου πρῶτον ἐτολήθη νὰ γίνῃ.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς Γρηγόριον Πρεσβύτερον Κανονικὴ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ ΠΗ΄.

Ἐνέτυχόν σου τοῖς γράμμασι μετὰ πάσης μακροθυμίας καὶ ἐθαύμασα, πῶς δυνάμενος ἡμῖν συντόμως καὶ εὐκόλως ἀπολογήσασθαι διὰ τῶν πραγμάτων, τοῖς μὲν κατηγορουμένοις ἐπιμένειν καταδέχῃ, λόγοις δὲ μικροῖς θεραπεύειν ἐπιχειρεῖς τὰ ἀνίατα. Οὔτε πρῶτοι, οὔτε μόνον, ὦ Γρηγόριε, ἐνομοθετήσαμεν γυναῖκας ἀνδράσι μὴ συνοικεῖν, ἀλλὰ ἀνάγνωθι τὸν Κανὼνα τὸν ἐξενεχθέντα παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν ἐν τῇ Συνόδῳ Νικαίας, ὡς φανερῶς ἀπαγορεύει συνεισάκτους μὴ εἶναι. Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κεχωρισθαι τῆς μετὰ γυναιγορεύει συνεισάκτους μὴ εἶναι. Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κεχωρισθαι τῆς μετὰ γυναικῶν διαγωγῆς. Ὡς, ἐὰν ἐπαγγελόμενός τις τῷ ὀνόματι, ἔργῳ τὰ τῶν ταῖς γυναῖξιν συνοικούντων ποιῆ, δῆλός ἐστι, τὸ μὲν τῆς παρθενίας σεμνόν ἐν τῇ προσηγορίᾳ διώκων, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπρεποῦς μὴ ἀφιστάμενος. Τοσοῦτω οὖν μᾶλλον ἐχρῆν σε εὐκόλως εἶσαι ἡμῶν τῇ ἀξιώσει, ὅσῳ περ λέγεις ἐλεύθερος εἶναι παντὸς σωματικοῦ πάθους. Οὔτε γὰρ τὸν ἐβδομηκονταετῆ γεγονότα πείθομαι ἐμπαθῶς γυναικὶ συνοικεῖν, οὔτε ὡς ἐπιγενομένη τινὶ ἀτόπῳ πράξει ὠρίσαμεν, ἀ ὠρίσαμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου «Μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον». [Ρωμ., ιδ'. 13]. Οἶδαμεν δὲ, ὅτι τὸ παρά τινων ὑγιῶς γινόμενον, ἄλλοις ἀφορμὴ πρὸς ἀμαρτίαν ὑπάρξει. Τούτου ἕνεκα προσετάξαμεν, ἐπόμενοι τῇ διαταγῇ τῶν Ἁγίων Πατέρων, χωρισθῆναι σε τοῦ γυναικοῦ. Τί οὖν ἐγκαλεῖς τῷ χωρεπισκόπῳ καὶ παλαιῶς ἐχθρῶς μέμνησαι; τί δὲ ἡμᾶς καταμέμφη ὡς εὐκόλους ἀκοῶς ἔχοντας εἰς τὸ τὰς διαβο-

Τῆς γ'. τῆς
ζ'. ε. ι. τῆς
ζ'. ιη. κβ'. τῆς
ἐν Καρθ. με'.
Βασιλ. πη'.

νον ὅπου τοῦτο ἠθέλεν εἰπεῖ, ἐπειδὴ δὲν κάμνει διαφορὰν τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν εἶπεν ὁ Θεὸς τὸ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Παύλου ἔδωκε τὴν νομοθεσίαν τῆς ἀπροσπαθείας τῶν γυναικῶν. Τότε γὰρ ἦτο χρεῖα τοιοῦτος νόμος νὰ δοθῆ, διὰ νὰ πληθυνθῆ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διατὶ οἱ τότε εἶχον ζωὴν πολυχρόνιον, καὶ μάλιστα διατὶ οἱ τότε ἀνθρώποι ἦσαν σαρκικοὶ καὶ νῆπιοι, ὄχι πνευματικοὶ καὶ τέλειοι ἄνδρες κατὰ Χριστόν. Ὑστερον δὲ ἐχρηιάσθη νὰ δοθῆ ἡ ἀνωτέρω νομοθεσία τοῦ Παύλου, καὶ διατὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐπληθύνθη, καὶ διατὶ ὀλιγοχρόνιος αὐτῶν ἐστὶν ἡ ζωὴ, κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως, διατὶ οἱ Χριστιανοὶ εἶναι πνευματικοὶ, καὶ ὄχι σαρκικοὶ, καὶ πρέπει νὰ ζῶσι κατὰ Πνεῦμα, θανατόνους τὰς τῆς σαρκὸς ὀρέξεις καὶ ἡδονὰς, καὶ ὄχι νὰ ζητοῦν γάμους, καὶ νὰ δουλεύουν εἰς προσπαθείας γυναικῶν.

(1) Πολλαχοῦ γὰρ παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐρίσκονται οἱ ἐξαδέλφοι ὀνομαζόμενοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν ἀνεψιῶν, κατὰ τὸν Ζωναράν. Ὅρα δὲ, ὅτι ὅποιον συνοικέσιον συγγέει τὰ ὀνόματα, εἶναι παράνομον καὶ ἄθεσιμον κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ἀκολουθῶς δὲν γίνεται, καὶ ἔχει τοῦτο διὰ καθολικὸν ἀξίωμα καὶ Κανὼνα εἰς πάντα τὰ συνοικέσια τὰ ἐξ ἀγχιστείας. Ἴσως δὲ καὶ ἀνέψια ὀνομάζει ταῦτα ὁ Ἅγιος. καθ' ὃ τὰ παῖδια μὲν τῆς μητρὸς ἀδελφῆς, ἀναφερόμενα πρὸς τὴν ἄλλην, ἀνέψια εἰσι, κάθε δὲ μία ἀπὸ τὰς δύο ἀδελφὰς ἀναφερομένη πρὸς τὰ παῖδια τῆς ἀδελφῆς τῆς, θεῖα εὐρίσκεται.

(2) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τοὺς νομικοὺς καὶ βαθμολόγους τῶν συνοικεσιῶν, καὶ κάθε γυνή, τοῦ πάπου ἢ τοῦ διαπάπου μητριὰ ὀνομάζεται, καὶ ὄρα εἰς τὴν περὶ συνοικεσιῶν διδασκαλίαν.

E. P. ZONARA II
IOANNINA 2006

λάς προσέσθαι ; ἀλλ' οὐχὶ σεαυτῷ, μὴ ἀνεχομένῳ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα συνηθείας ; ἔκβαλε τοίνυν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου σου, καὶ κατάστησον αὐτὴν ἐν Μοναστηρίῳ. Ἐστω ἐκείνη μετὰ παρθένων, καὶ σὺ ὑπηρετοῦ ὑπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημηθῆται δι' ὑμᾶς. [Ἡσαΐ. νβ'. 9. Ρωμ. β'. 24]. Ἔως δ' ἀνταῦτα ποιῆς, αἱ μυριάδες, ὥσπερ σὺ γράφεις διὰ τῶν ἐπιστολῶν, οὐδὲν ὠφελήσουσί σε, ἀλλὰ τελευτήσεις ἀργῶν, καὶ δώσεις τῷ Κυρίῳ λόγον περὶ τῆς σεαυτοῦ ἀργίας. Ἐὰν δὲ τολμήτης, μὴ διορθωσάμενος σεαυτὸν, ἀντέχεσθαι τῆς Ἱερωσύνης, ἀνάθεμα ἔστω παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοί σε ἐκκήρυκτοι κατὰ πᾶσαν Ἐκκλησίαν γενήσονται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Γρηγόριος οὗτος μὲ τὸ νὰ εἶχε γυναῖκα παρθένον καὶ Καλογραῖαν μέσα εἰς τὸν οἶκόν του καὶ τὸν ὑπηρετεῖ, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας Βασιλεῖος νὰ τὴν διώξῃ. Ὁ δὲ Γρηγόριος μὲ πολλὰς προφάσεις περὶ τούτου ἀπολογεῖται. Ὅθεν διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς ὁ Ἅγιος, πρῶτον μὲν ἐλέγχει αὐτὸν, ὅτι ἡμπορῶντας μὲ τὸ ἔργον καὶ μὲ εὐκολίαν νὰ ἀπολογηθῇ, διώκωντας τὴν γυναῖκα, μυρίας προφασιολογίας προτείνει. Δεύτερον λέγει, ὅτι δὲν ἐνομοθέτησεν ὁ Βασιλεῖος νὰ μὴ ἔχουν οἱ Κληρικοί καὶ οἱ Ἱερωμένοι γυναῖκας συγκατοίκους, ἀλλ' ἡ πρώτη Σύνοδος ἐν τῷ γ', αὐτῆς Κανόνι ἔπειτα προσθέτει, ὅτι οἱ παρθένοι καὶ Ἱερωμένοι εἰς τοῦτο ἔχουσι τὴν σεμνότητα, εἰς τὸ νὰ ἦναι χωρισμένοι ἀπὸ συναναστροφῆν γυναικῶν. Ἀνίσως δὲ τινὰς ἀπὸ αὐτοῦ ἐπαγγέλλεται μὲν νὰ παρθενεύῃ, ἔπειτα μὲ γυναῖκας συγκατοικῆ, οὗτος φανερόν, ὅτι μὲ ψιλὸν ὄνομα ἀγκυρᾶ τὴν παρθεनीαν, μὲ τὸ ἔργον δὲ, δὲν εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὴν τῶν γυναικῶν ἡδονήν. Ἐπρεπε λοιπὸν, τοῦ λέγει, Γρηγόριε, τόσον εὐκολὰ νὰ μᾶς ὑπακούσης καὶ νὰ διώξης τὴν γυναῖκα, ὅσον εὐκολὰ λέγεις, πῶς δὲν ἔχεις κάμμιαν προσπάθειαν εἰς αὐτήν. Ἡ γὰρ εὐκολία καὶ ταχύτης τοῦ διωγμοῦ τῆς γυναικὸς, βεβαιώνει τὴν πρὸς αὐτὴν ἀπροσπάθειαν· διότι οὔτε ἐγὼ πιστεύω ποτὲ, πῶς ἐσὺ ὁ ἐβδομηκοντούτης γέρον συγκατοικεῖς μὲ τὴν γυναῖκα ἐμπαθῶς καὶ ἡδονικῶς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον νὰ μὴ προξενούμεν σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ἔποῦ ἄλλοι κάμνουσι χωρὶς πάθος καὶ ἁμαρτίαν, ὅποιον δηλ. κάμνεις καὶ τώρα ἐσὺ, τοῦτο τὸ ἴδιον εἰς ἄλλους ἐμπαθεῖς γίνεται αἰτία καὶ παράδειγμα πρὸς ἁμαρτίαν· διὰ ταῦτα πάντα σὲ ἐπροστάξαμεν νὰ διώξης ἀπὸ τὸν οἶκόν σου τὴν γυναῖκα, ἀκολουθοῦντες εἰς τὸν γ'. Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ μὴ κατηγορῆς οὔτε τὸν χωρεπίσκοπον, πῶς τάχα αὐτὸς ἐχθρευόμενός σε, μου ἀνήγγειλε περὶ τῆς γυναικὸς, οὔτε ἐμένα, πῶς εἶμαι εὐκολός νὰ πιστεύω εἰς τὰς διαβολὰς, ἀλλὰ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν σου, ὅπου δὲν θέλεις νὰ χωρισθῆς ἀπὸ τὴν γυναῖκα· ἔκβαλε λοιπὸν αὐτὴν καὶ βάλε τὴν εἰς μοναστήριον, καὶ ἄς ἦναι μὲν ἐκείνη ὡς παρθένος μὲ τὰς παρθένας καὶ Μοναχὰς, καὶ σὺ ὡς ἄνδρας, ὑπηρετοῦ ἀπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ βλασφημηθῆται διὰ λόγου σας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὅπου σὰς βλέπουν. Ἐὰν δὲ τὴν γυναῖκα δὲν διώξης, ἤξευρε καλὰ, ὅτι ὄλαις ἢ μυριάδες τῶν προφάσεων ὅπου λέγεις δὲν θέλουν σὲ ὠφελήσουν, ἀλλὰ θέλεις ἀποθάνεις ἀργὸς τῆς Ἱερωσύνης σου, καὶ σὺ ἔχεις νὰ δώσης λόγον τῆς ἀργίας ὡς ταύτης αἷτιος, οὐχὶ ἐγὼ (1)· ἐὰν δὲ τολμήσης πρὸ τοῦ νὰ διορθωθῆς, νὰ ἐνεργήσης τι ἱερατικόν, θέλεις ἀναθεματισθῆς ἀπὸ ὅλον τὸν λαόν, καὶ ὅσοι σὲ δεχθῶν, ἔχουν ἀπὸ κάθε Ἐκκλησίαν νὰ ἀποδιωχθῶν. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς α'.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς τοὺς Χωρεπισκόπους Κανονικὴ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΟΝ ΠΘ'.

Τῆς ἐν Ἀγ-
κέρ. ιγ'. τῆς
ἐν Νεοκαισ.
ιδ'. τῆς ἐν Ἀν-
τιοχ. ή. ι. τῆς
ἐν Λαοδικ.
νζ'. τῆς ἐν
Σαρδικ. ς'.

Πάνυ με λυπεῖ ὅτι ἐπιλελοίπασιν λοιπὸν οἱ τῶν Πατέρων Κανόνες, καὶ πᾶσα ἀκρίβεια τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπελήλαται, καὶ φοβοῦμαι μὴ, κατὰ μικρὸν τῆς ἀδιαφορίας ταύτης ὁδῶν προοῦσης, εἰς παντελεῖ σύγχυσιν ἔλθῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Τοὺς ὑπηρετοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, πάλαι ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις ἐμπολιτευομένη συνήθεια, μετὰ πάσης ἀκριβείας δοκιμάζουσα παρεδέχετο καὶ ἐπολυπραγμονεῖτο πᾶσα αὐτῶν ἢ ἀναστροφή, εἰ μὴ λοῖδοροί εἰσιν, εἰ μὴ μέθυσοι, εἰ μὴ πρόχειροι πρὸς τὰς μάχας, εἰ παιδαγωγοῦσιν ἑαυτῶν

(1) Διὰ τοῦτο Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἔρωτήσαι ι'. ια'. ιβ'. ιγ'), τοῦτο τὸ ρητὸν φέρων τοῦ Βασιλεῖου εἰς μαρτυρίαν, λέγει, ὅτι ὅποιος κανονικῶς ἐχειροτονήθη, πρέπει νὰ ἦναι πρόθυμος καὶ ἐπιμελής εἰς τὰ θεῖα, καὶ ὄχι ἀμελής καὶ ράθυμος διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν. Διότι δὲν εἶναι εὐλάβεια τὸ νὰ ἀργῇ τινὰς, καὶ νὰ μὴ ἐνεργῇ τὸ κανονικῶς ληφθὲν λειτουργήμα τῆς Ἱερωσύνης, ὅτι σωτηριῶδες ἔστι τὸ ἐνεργεῖν αὐτὸ τόσον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ὅσον καὶ εἰς ὅλους τοὺς ζῶντας καὶ κεκοιμημένους. Εἰ δὲ καὶ κάθηται ἀργός, θέλει δώσει λόγον τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀργίαν του. Καὶ ὁ Σευήρος δὲ ὁ Γαβαλὼν λέγει· «Ὁ Ἱερεὺς δόμα

καὶ δῶρον δοκεῖ προσφέρειν τῷ Θεῷ τὴν λειτουργίαν τῆς Ἱερωσύνης, ἢ τετίμηται παρὰ Θεοῦ, ὥστε, ὁ τὰς λειτουργίας δι' εὐλάβειαν παραπεμπόμενος, ἀγνοεῖ μίλλον περιπίπτων ἁμαρτήματι, μὴ ἀμειβόμενος τὸν τιμήσαντα» (σελ. 1284. τοῦ α'. τόμου τῆς Πεντατ.) προσθέτει δὲ ὁ αὐτὸς Συμεὼν (ἐν τῇ οδῷ ἀποκρισεῖ) καὶ ταῦτα· «Ὅτι κάθε Ἱερεὺς ὅπου πληρωθῇ λειτουργίας, καὶ δὲν τὰς κάμῃ, καὶ ὡς ἀδικός, καὶ ὡς κλέπτης κατακρίνεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ὑστερῶν τὸν ἀδελφὸν ἐκείνον ὅπου τὰς ἔδωκεν ἀπὸ τὸν ἁγιασμόν ὅπου ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς θείας λειτουργίας· ἐπειδὴ, μὴ γινομένων τῶν λειτουργιῶν, αὐτὸς ἀγια-

τὴν νεότητα, ὥστε κατορθοῦν δύνασθαι τὸν ἁγιασμόν, «οὐ χωρὶς, οὐδεὶς ὄφεται τὸν Κύριον.» [Ἑβρ. ιβ'. 14.] Καὶ τοῦτο ἐξετάζον μὲν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι οἱ συνοικοῦντες αὐτοῖς, ἐπανέφερον δὲ τοῖς Χωρεπισκόποις, οἱ τὰς παρὰ τῶν ἀληθινῶς μαρτυρούντων δεξάμενοι ψήφους, καὶ ὑπομνήσαντες τὸν Ἐπισκοπον, οὕτως ἐνηριθμοῦν τὸν ὑπρέτην τῷ τάγματι τῶν ἱερατικῶν. Νῦν δὲ πρῶτον μὲν ἡμᾶς παρωσάμενοι, καὶ μὴδὲ ἐπαναφέρειν ἡμῖν καταδεχόμενοι, εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὄλην περιστήσατε αὐθεντίαν. Ἐπειτα καὶ καταρραθυμοῦντες τοῦ πράγματος, Πρεσβυτέροις καὶ Διακόνοις ἐπετρέψατε, οὓς ἂν ἐθέλωσιν, ἀπὸ ἀνεξετάστου βίου, κατὰ προσπάθειαν, ἢ τὴν ἀπὸ συγγενείας, ἢ τὴν ἐξ ἄλλης τινὸς φιλίας ἐπεισάγειν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀναξίους. Δι' ὃ πολλοὶ μὲν ὑπρέται ἀριθμοῦνται καθ' ἐκάστην κώμην, || Τῆς ἐν Καρθ. λθ'. ἄξιος δὲ λειτουργίας θυσιαστηρίου οὐδεὶς, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ μαρτυρεῖτε, ἀποροῦντες ἀνδρῶν ἐν ταῖς ψηφοφορίαις. Ἐπεὶ οὖν τὸ πρᾶγμα λοιπὸν εἰς ἀνήκεστον προῖον, μάλιστα δὲ νῦν, τῶν πλείστων φόβῳ τῆς στρατολογίας εἰσποιούντων ἑαυτοὺς τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἀναγκαίως ἦλθον εἰς τὸ ἀνανεώσασθαι τοὺς τῶν Πατέρων Κανόνας, καὶ ἐπιστέλλω ἡμῖν ἀποστεῖλαι μοι τὴν ἀναγραφὴν ἐκάστης κώμης τῶν ὑπηρετούντων, καὶ ὑπὸ τίνος εἰσῆχται ἕκαστος, καὶ ἐν ποίῳ βίῳ ἐστίν, ἔχετε δὲ καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτοῖς τὴν τοιαύτην ἀναγραφὴν, ὥστε συγκρίνεσθαι τοῖς παρ' ἡμῖν ἀποκειμένοις γράμμασι τὰ ὑμέτερα, καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι ἑαυτὸν, ὅτε βούλεται, παρεγγράφειν. Οὕτω μὲντοι μετὰ τὴν πρώτην ἐπινέμησιν, εἰ τινες ὑπὸ Πρεσβυτέρων εἰσῆχθησαν, ἐπὶ τοὺς λαϊκοὺς ἀπορριφῶσιν, ἄνωθεν δὲ γένηται αὐτῶν παρ' ὑμῖν ἐξέτασις, κἂν μὲν ἄξιοι ᾖσι, τῇ ὑμέτερᾳ ψήφῳ παραδεχθῆτωσαν, ἐπεὶ καθάρισατε τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀναξίους αὐτῆς ἀπελαύνοντες, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐξετάζετε μὲν τοὺς ἀξίους καὶ παραδέχεσθε, μὴ ἀριθμεῖτε δὲ, πρὶν εἰς ἡμᾶς ἐπανενεγκεῖν, ἢ γινώσχετε, ὅτι λαϊκὸς ἐσται, ὁ ἄνευ ἡμετέρας γνώμης εἰς ὑπηρεσίαν παραδεχθεὶς.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κατηγορεῖ ὁ μέγας Βασίλειος τοὺς Χωρεπισκόπους, πῶς παρέβησαν τὴν παλαιὰν τάξιν ὅπου ἐπολιτεύοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις ἦτο νὰ ἐξετάζωνται πρῶτον ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνοους ὅσοι ἐμελλον νὰ γένουν ὑπρέται τῆς Ἐκκλησίας, Ἰποδιάκονοι δηλ. Ἀναγνώσται καὶ Ἐφορικοί (περὶ ὧν ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ ιβ. τῆς ς'), ἂν δὲν ἦναι λοιδοροὶ ἢ μέθυσοι, ἂν χαλιναγωγοῦσι τὰς σαρκικὰς ὁρμὰς τῆς νεότητος, καὶ οὕτω νὰ ψηφίζουσιν μὲν αὐτοὶ τούτους, τὴν δὲ ψήφον νὰ ἀναφέρωσιν εἰς τοὺς Χωρεπισκόπους, καὶ οἱ Χωρεπίσκοποι πάλιν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον νὰ συναριθμοῦν αὐτοὺς εἰς τὸν Κλήρον. Τώρα δὲ, φησὶν, ὄλον τὸ ἐναντίον γίνεται. Οὐτε γὰρ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι ἐξετάζουσι τοὺς τοιούτους, ἀλλὰ κατὰ προσπάθειαν τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν καὶ φίλους ψηφίζουσιν, οὕτε οἱ Χωρεπίσκοποι εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἀναφέρουσιν αὐτούς. Δι' ὃ καὶ ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης πολλοὶ μὲν Ἰποδιάκονοι καὶ Ἀναγνώσται καὶ Ἐφορικοί καὶ ἄλλοι Κληρικοὶ εὐρίσκονται εἰς κάθε χωρίον, ἄξιος δὲ ἀπὸ αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ γένη Ἱερεὺς κἀνένας δὲν εἶναι. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς τοὺς Χωρεπισκόπους ὁ Ἅγιος, νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὸν τὸν κατάλογον τῶν τοιούτων ὑπηρετῶν, δηλωτικῶν ὄντα, ἀπὸ ποῦν Χωρεπίσκοπον ἐκληρώθη ὁ καθείς, καὶ ὁποίας ζωῆς ἄνθρωπος εἶναι, νὰ ἔχουν δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ ἴσον τοῦ ἰδίου καταλόγου, διὰ νὰ μὴ ἡμπορῇ τις μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ γράφῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν κατάλογον ὁπόταν θέλῃ. Καὶ ὅσοι μὲν ὑπρέται (τοὺς λέγει) ἐψηφίσθησαν ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους μόνους ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτην Ἰνδικτιῶνα, νὰ ρίπτωνται εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν· ἐξ ὑπαρχῆς δὲ ἐξεταζόμενοι αὐτοὶ ἀπὸ ἑσᾶς τοὺς Χωρεπισκόπους, μετὰ τὴν ἐδικὴν σας ψήφον ἂς δέχωνται· διώκοντες δὲ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοὺς ἀναξίους, εἰς τὸ ἐξῆς, τοὺς μὲν ἀξίους δέχεσθε, μὴ συναριθμῆτε δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν Κλήρον, χωρὶς νὰ ἀναφέρετε τὸ πρᾶγμα εἰς ἡμᾶς, ἐπειδὴ, ὅποιος ἀπὸ λόγου σας χωρὶς τὴν ἐδικὴν μας γνώμην εἰς ὑπηρεσίαν δεχθῇ τις, ὁ δεχθεὶς οὗτος θέλει καθαιρεθῆ ἀπὸ αὐτὴν, καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν θέλει ριθῆ. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς α. καὶ τὸν λθ'. Καρθαγένης καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιζ'. Ἀποστολικοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόπους Ἐπιστολὴ Κανονικὴ (1).

ΚΑΝΟΝ Γ'.

Τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, περὶ οὗ γράφω, διὰ τί μὲν ὄλωσ ὑπωπεύθη καὶ ἐλαλήθη, ὁδύνης ἐπλή-

σμὸν δὲν λαμβάνει, ἀλλ' ἴσως μόνον μισθὸν ἐλεημοσύνης, καὶ μισθὸν ὄχι τόσον, ὅσον ἤθελεν ἔχει ἂν εἶδε τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἐν δὲ τῇ με'. ἀποκρ. λέγει, ὅτι, ὅταν μὲν ἔχη πολλὰς προσφοράς καὶ λειτουργίας ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ μνημονεύῃ ὄλων κοινῶς τὰ ὀνόματα τῶν προσφερόντων, καὶ μερῖδα νὰ ἐκβάλῃ· πρέπει δὲ νὰ σημειώῃ καὶ τὰ ὀνόματά των,

διὰ νὰ λειτουργῇ καὶ εἰς ἄλλους καιροὺς ὑπὲρ αὐτῶν, ἐπειδὴ τὴν προσφορὰν ὅπου ἔδωκε καθ' ἑνα, τὴν ἔδωκε διὰ νὰ γένηται λειτουργία ὑπὲρ αὐτοῦ.

(1) Καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην συντομωστάτην ἐρμηνείαν ἔχει ὁ Ζωναρᾶς, κειμένην οὐκ ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἐρμηνείας τῶν Κανόνων, ἀλλ' ἐν ἄλλοις τισὶ σημειώμασι.

ρωσέ με τὴν ψυχὴν, τέως δὲ ἐφάνη μοι ἄπιστον. Τὸ οὖν περὶ αὐτοῦ γράμμα, ὁ μὲν συνεγνωκῶς ἑαυτῷ, δεξάσθω, ὡς ἴαμα, ὁ δὲ μὴ συνεγνωκῶς, ὡς προφυλακτῆριον, ὁ δὲ ἀδιάφορος, ὅπερ ἀπεύχομαι ἐφ' ὑμῖν εὐρεθῆναι, ὡς διαμαρτυρίαν. Τί δὲ ἐστὶν ὁ λέγω; φασὶ τινες ὑμῶν παρὰ τῶν χειροτονουμένων λαμβάνειν χρήματα, ἐπισκιάζειν δὲ ὀνόματι εὐσεβείας. Τοῦτο δὲ χειρόν ἐστίν. Ἐὰν γάρ τις τὸ κακὸν ἐν προσήματι τοῦ ἀγαθοῦ ποιῆ, διπλασίονος τιμωρίας ἐστὶν ἄξιος· διότι αὐτὸ τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἐργάζεται καὶ κέχρηται εἰς τὸ τελέσαι τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἂν εἴποι τις, τῷ καλῷ συνεργῷ. Ταῦτα, εἰ οὕτως ἔχει, τοῦ λοιποῦ μὴ γινέσθω, ἀλλὰ διορθωθῆτω, ἐπεὶ ἀνάγκη λέγειν πρὸς τὸν δεχόμενον τὸ ἀργύριον, ὅπερ ἐρέθη παρὰ τῶν Ἀποστόλων πρὸς τὸν θέλοντα δοῦναι, ἵνα Πνεύματος ἀγίου μετουσίαν ὠνήσῃται· «Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν» [Πράξ. ἡ. 20.]. Κουφότερος γὰρ ὁ δι' ἀπορίαν ὠνήσασθαι θέλων, ἢ ὁ πιπράσκων τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν. Πράσις γὰρ ἐγένετο, καὶ ὁ σοὶ δωρεάν ἔλαβες, ἐὰν πωλῆς ὡσανεὶ πεπραμένος τῷ σατανᾷ, ἀφαιρεθῆσθαι τοῦ χαρίσματος. Καπηλείαν γὰρ ἐπεισάγεις τοῖς πνευματικοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐνθα πεπιστευμέθα σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Ταῦτα οὕτω γίνεσθαι οὐ χρή. Ὁ δὲ ἐστὶ τὸ τέχνασμα λέγω, νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν, τῷ μὴ ἅμα λαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν, λαβεῖν δὲ ἐστὶ τὸ ὅτε δήποτε λαβεῖν. Παρακαλῶ οὖν, ταύτην τὴν πρόσδοτον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν ἀπόθεσθε. Καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύναντες τοιοῦτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν ἅγια Μυστήρια. Σύγγνωτε δέ μοι, εἰ πρῶτον μὲν ὡς ἀπιστήσας, εἶτα δὲ ὡς πεισθεῖς, ἀπειλῶ. Εἴ τις μετὰ ταύτην μου τὴν ἐπιστολὴν πράξει ἔτι τοιοῦτον, τῶν μὲν ἐνταῦθα θυσιαστηρίων ἀναχωρήσει, ζητήσει δὲ, ἐνθα τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν ἀγοράζων μεταπωλεῖν δύναται. «Ἡμεῖς γὰρ καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν.» [ἀ. Κορ. ια. 16. ἀ. Τιμόθ. ζ'. 10.] Ἐν δὲ προσθεῖς παύσομαι. Διὰ φιλαργυρίαν γίνεται ταῦτα. Ἡ δὲ φιλαργυρία καὶ ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶ καὶ ὀνομάζεται εἰδωλολατρεία. [Κολασ. γ'. 5.] Μὴ οὖν τοῦ Χριστοῦ προτιμήσητε τὰ εἰδωλα διὰ μικρὸν ἀργύριον, μηδὲ πάλιν τὸν Ἰούδαν μιμήσησθε, λήμματι προδιδόντες δεῦτερον τὸν ἅπαξ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα, ἐπεὶ τὰ χωρία καὶ αἱ χεῖρες τῶν τοὺς καρπούς τούτους δεχομένων, ἀκελδαμὰ κληθήσονται. [Ματθ. κζ'. 5. Πράξ. ἀ. 19.].

Ἑρμηνεία.

Μαθὼν ὁ θεὸς Βασίλειος ὅτι οἱ ὑποκείμενοι εἰς αὐτὸν Ἐπίσκοποι ἐλάμβανον ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτῶν χειροτονουμένους χρήματα, γράφει πρὸς αὐτοὺς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν καὶ τοὺς λέγει, ὅτι ἄπιστον ἐφάνη εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο, τὸ ὅποσον, λέγει, εὐθὺς ὅπου καὶ μόνον ὑπωπτεύθη καὶ ἐλαλήθη, μεγάλην λύπην μοι ἐπροξένησεν. Ὅθεν ταῦτα ὅπου γράφω, ὁ μὲν τὴν παρονομίαν ταύτην ποιήσας, ὡς τὰ δεχθῆ ὡσάν ἱατρικὸν τῆς κακίας τοῦ ὁ δὲ μὴ ποιήσας, ὡς τὰ δεχθῆ ὡσάν προφυλακτικὸν ἱατρικόν, ὁποῖος δὲ εἶναι ἀδιάφορος, ἦτοι κάμνει τὸ κακὸν τοῦτο καὶ δὲν νομίζει πῶς κάμνει ὅλως κακόν (τὸ ὅποσον τοῦτο πάθος τῆς ἀδιαφορίας παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μὴ εὐρεθῆ εἰς ἐσᾶς) (1), ὡς δεχθῆ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὡς παραγγελίαν καὶ ἀπειλήν. Λέγουσι λοιπὸν τινες ὅτι παίρνετε ἄσπρα ἀπὸ τοῦ χειροτονουμένου, καὶ ὅτι σκεπάζετε τὸ κακὸν τοῦτο μὲ ὄνομα εὐσεβείας, λέγοντες τάχα, ὅτι ὡς καλὸν καὶ εὐσεβὲς τοῦτο κάμνετε (2), τὸ ὅποσον εἶναι χειρότερον· διότι ὁποῖος κάμνει τὸ κακόν, ἔπειτα σχηματίζεται ὅτι κάμνει καλόν, οὗτος διπλῆς κολάσεως εἶναι ἄξιος, καὶ διατὶ τὸ κακὸν κάμνει, καὶ διατὶ μεταχειρίζεται τὸ καλόν, ἦτοι τὸ ὄνομα τοῦ καλοῦ, ὄργανον καὶ προσωπεῖον εἰς τὸ νὰ κάμνη τὸ κακόν. Ὅθεν, εἰ μὲν ταῦτα ἔτσι εἶναι, εἰς τὸ ἐξῆς ὡς μὴ γίνονται, ἀλλ' ὡς διορθωθῶν (3), ἐπειδὴ

(1) Εὐχεται ὁ Ἅγιος νὰ μὴ εὐρεθῆ ἡ ἀδιαφορία εἰς τοὺς Ἐπισκόπους του, διὰ τὸ μέγιστον κακὸν ὅπου προξενεῖ αὐτῆ, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεται. Διατὶ ἐκεῖνος μὲν ὅπου κάμνει τὸ κακόν, καὶ ψηφᾷ ὅτι κάμνει κακόν, εἶναι ἐλπίς ὅτι θέλει κάμει ποτὲ ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, καὶ νὰ διορθωθῆ, ἐκεῖνος δὲ ὅπου κάμνει τὸ κακόν, καὶ δὲν ψηφᾷ ὅτι κάμνει κακόν, οὗτος ποτὲ δὲν θέλει ἀφήσει τὸ κακόν, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς. Ὅθεν, μαθόντες ἀπὸ τούτου τὸν Ἅγιον δι' ὀλίγων, πόσον κακόν εἶναι ἡ ἀδιαφορία, ὡς ἐξοστρακίσωμεν ταύτην ἀπὸ λόγου μας, ἀδελφοί. Ἄλλοτρία γὰρ αὕτη εἶναι τελείως τῆς πολιτείας τῶν Χριστιανῶν, διατὶ αὕτη ἄνω κάτω ἔφερε τὰ πράγματα, καὶ ὅλα σχεδὸν ἐγέννησε τὰ κακά, τὴν ἀθεοφοβίαν, τὴν ἀνευλάβειαν, τὴν ψυχρότητα, εἰς τὰ θεῖα, τὴν καταφρόνησιν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ζωοποιῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, εἰς κάθε πρᾶγμα τοῦτο τὸ θεοκατάρατον προβάλλουσα λόγιον. Καὶ τί εἶναι τοῦτο; καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο; τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε, ἐκεῖνο δὲν εἶναι τίποτε.

Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἐκ τῆς ἀδιαφορίας ἔπεσαν καὶ πίπτουν οἱ πολλοὶ εἰς ἀφροσύναν καὶ ἀθείαν· διὸ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος σοφώτατα λέγει· «Τὸ γὰρ λέγειν οὐδὲν παρὰ τούτων τὴν κακίαν ἐπεισχωμάσαι τῷ βίῳ πεποίηκεν» (ἐπιστολ. ἀσλγ'). Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ ἡ εἰς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν ἐρμηνεία τοῦ Ζωναρᾶ οὐχ εὐρίσκεται εἰς τὴν σειρὰν τῆς ἐπιστολῆς, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις Κανόσιν, ἀλλ' εὐρίσκεται μόνον ἐν τισὶ σημειώμασι.

(2) Ἴσως δὲ οὗτοι ὡς καλὸν ἐνόμιζον τοῦτο, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐλάμβανον τὰ χρήματα πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ μαζὴ μὲ τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν, ὅπερ λέγει παρακάτω ὁ Ἅγιος, καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐρμηνεύει.

(3) Παρηγορία μεγάλη γεννᾶται εἰς τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους καὶ χειροτονουμένους, ἀπὸ τὸν συγκαταβατικὸν τοῦτον λόγον ὅπου λέγει ὁ Ἅγιος. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν λόγον ὅπου λέγει παρακάτω, ἤγουν τὸ, «Ὅποῖος ἀπὸ ἐσᾶς ὕστερα ἀπὸ τὴν παραγγελίαν ταύτην ἤθελε κάμει τι τοιοῦτο καὶ τὰ λοιπά. Διότι

ἀνάγκη εἶναι νὰ εἰποῦμεν καὶ ἡμεῖς, πρὸς τὸν θέλοντα νὰ παίρῃ ἀσπρα ἀπὸ τὰς χειροτονίας, τὸν λόγον οὗ ποῦ εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα, «Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν». Καὶ ὁ μὲν διδοὺς τὰ ἀργύρια ἐλαφρότερον ἀμαρτάνει, διὰτὶ ἐξ ἀγνωσίας του ζητεῖ νὰ ἀγοράσῃ ἐκεῖνο ὃ ποῦ δὲν ἔχει, ὁ δὲ λαμβάνων σὺ, ἐπειδὴ πωλεῖς τὴν χάριν ὃ ποῦ ἔλαβες δωρεάν, ὡς πωλημένος δοῦλος εἰς τὸν διάβολον, θέλεις τὴν ὑπερβῆθῃ, ἤτοι θέλεις καθαιρεθῆθαι, διότι, ρυπαρὰν καὶ ἀτιμον πραγματείαν (τοῦτο γὰρ ἡ καπηλεία δηλοῖ,) ἐμβάζεις μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὃ ποῦ ἐνεπιστεύθημεν νὰ ἔχωμεν τὰ τιμιώτατα καὶ ὑπέριμα Μυστήρια τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ταῦτὸν εἰπεῖν, διότι καπηλικῶς καὶ ἀτιμῶς πωλεῖς τὰ ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν ὄντα τοῦ Χριστοῦ Μυστήρια. Ἐπειδὴ δὲ μὲ τέχνην ἔκρυπτον οἱ Ἐπίσκοποι τὴν ἀμαρτίαν ταύτην, καὶ ἐνόμιζον ὅτι δὲν εἶναι ἀμαρτία τὸ νὰ λάβουν ἀργύρια ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν, τοὺς λέγει ὁ Ἅγιος, ὅτι τὸ πάσιμον τῶν τοιούτων ἀσπρων εἰς ὃ, τι καιρὸν γένοι ἀπὸ αὐτοῦ, πάσιμον εἶναι, εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε μαζὴ μὲ τὴν χειροτονίαν γένοι, καὶ ἀκολουθῶς ὅτι εἶναι ἀμάρτημα. Παρκαλῶ σας λοιπὸν, τοὺς παραγγέλλει, ἀπορρίψατε τὸ τοιοῦτον κέρδος ὃ ποῦ σας φέρει εἰς κόλασιν, καὶ μὴ γενῆτε ἀνάξιοι νὰ ἱεουργῆτε τὰ θεῖα Μυστήρια, ἔχοντες χεῖρας μεμολυσμένας ἀπὸ τοιαῦτα παράνομα χρήματα. Διότι ὃ ποῖος ἀπὸ ἐσᾶς ὕστερα ἀπὸ τὴν παραγγελίαν ταύτην ἤθελε κάμει τοιοῦτό τι, οὗτος θέλει ἐμποδισθῆναι νὰ ἱεουργῆ ἐδῶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου, καὶ ὡς ὑπάγγη ὃ ποῦ ἢμπορεῖ νὰ ἀγοράσῃ καὶ νὰ μεταπωλῆ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἐπειδὴ ἡμεῖς καὶ αἱ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαι τοιοῦτην συνήθειαν δὲν ἔχομεν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Βέβαια τὸ νὰ πωλῆτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ φιλαργυρίαν τὸ κάμνετε, ἢ δὲ φιλαργυρία εἶναι ῥίζα πάντων τῶν κακῶν, καὶ εἰδωλολατρεία ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Παῦλον. Λοιπὸν μὴ προτιμήσετε τὰ εἰδῶλα περισσότερον ἀπὸ τὸν Χριστόν, μηδὲ μιμηθῆτε τὸν Ἰούδαν, μὲ τὸ νὰ προτιμῆτε τὰ εἰδῶλα ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὡς ἐκεῖνος, διὰ ἀργύρια, δεῦτερον τὸν ἀπαξ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα Χριστόν. Διὰτὶ, ἠξέυρετε, δίδετε καὶ ἐσεῖς, ὡς ἐκεῖνος, διὰ ἀργύρια, δεῦτερον τὸν ἀπαξ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα Χριστόν. Διὰτὶ, ἠξέυρετε, καλὰ, ὅτι, καθὼς ὁ διὰ τριάκοντα ἀργυρίων, μὲ τὰ ὃ ποῖα ἐπροδόθη ὁ Κύριος, ἀγορασθεὶς ἀγρῶς, ἀκελδαμᾶ ὀνομάσθη, ὡς λέγουσιν αἱ Πράξεις (ὅπερ δηλοῖ τόπος καὶ τιμὴ αἵματος), ἔτσι καὶ αἱ χεῖρες τῶν Ἐπισκόπων, ὃ ποῦ δέχονται τὰ τοιαῦτα ἀσπρα, καὶ αἱ ἐνορίαι καὶ κῶμαι καὶ τῶν διδόντων καὶ τῶν λαμβανόντων αὐτὰ, τόπος καὶ τιμὴ αἵματος θέλουν ὀνομασθῶν. Ἀνάγνωθι κτὶ τὸν κθ'. Ἀποστολικόν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ κζ'. Κεφαλαίου τῶν πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΚΑΝΩΝ 3Α'. (1)

Τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων, καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασ-

μὲ τὰ λόγια ταῦτα δὲν προστάζει ὁ Ἅγιος νὰ καθαιρεθοῦν καὶ νὰ μὴ ἱεουργοῦν ὅσοι ἔως τότε ἔφθασαν μὲ ἀσπρα νὰ χειροτονῆσιν καὶ νὰ χειροτονηθοῦν, ἀλλὰ ὅσοι ἤθελαν κάμουν τοῦτο ἀπὸ τότε καὶ ὕστερα. Ἐμεταχειρίσθη δὲ τὴν συγκατάθεσιν ταύτην ὁ Ἅγιος καὶ τὴν οἰκονομίαν, διὰτὶ, καθὼς τινες λέγουσι, τὸ τῆς Σιμωνίας κακὸν ἐπεπόλαζε τότε εἰς ἔθλους σχεδὸν τοὺς Ἱερωμένους, ὡς καὶ νῦν ἐπιπολάζει, καὶ πάντας κατεκορρεύσεν, ὅθεν οὕτω συνέφερε ποιῆσαι, ἵνα μὴ πάντων καθαιρουμένων, ἀποίμαντα γενήσεται τὰ τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἡ σ'. Οἰκουμενικῇ τοιαύτην οἰκονομίαν ποιήσασα, οὐκ ἐκάθηρε τοὺς δυσὴ γάμοις περιπεσόντας μετὰ τὴν χειροτονίαν Ἱερωμένους, μὲ τὸ νὰ ἦσαν εἰς τὴν παρνομίαν ταύτην πλῆθος πολὺ, δι' ὃ καὶ κατὰ συγκατάθεσιν τὸν γ'. Κανὸνα αὐτῆς ἐξέδωκε. Διὰ τί δὲ ὁ μέγας Βασίλειος, τοὺς μὲν πορνεύσαντας, ἢ μοιχεύσαντας, ἢ φονεύσαντας Ἱερεῖς καθαιρεῖ ἐν τοῖς Κανόσιν αὐτοῦ, τοὺς δὲ Σιμωνιακοὺς τούτους ἀκαθαιρέτους ἀφήκε, καὶ μ' ἕλον ὃ ποῦ οἱ Σιμωνιακοὶ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τὸν Μακεδόδιον, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Ταράσιος; Φασὶ τινες, ὅτι ἡ Σιμωνία νόηματός ἐστι διαφθορὰ, ταῦτὸν εἰπεῖν τῆς ψυχῆς μόνης. Ἐνόμισας γὰρ, εἶπεν ὁ Πέτρος τῷ Σίμωνι, τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι· ἢ δὲ πορνεία καὶ ὁ φόνος καὶ ἡ μοιχεία τῆς ψυχῆς ὁμοῦ καὶ τοῦ σώματος εἶναι διαφθορά. Ὁ γὰρ πορνεύων, κατὰ τὸν Παῦλον, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει. Ὅθεν τὴν μὲν φθορὰν τοῦ νοῦ, εἴτουν τῆς ψυχῆς τῶν Σιμωνιακῶν, μόνη ἢ μετάνοια δύναται νὰ ἀφανίσῃ. Δι' ὃ καὶ ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα τοῦτο μόνον εἶπε· «Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεῖξθητι τοῦ Θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφελήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου», τὴν δὲ ἐκ τῆς σωματικῆς ἀμαρτίας γενομένην φθορὰν τῆς

ψυχῆς ὁμοῦ καὶ τοῦ σώματος τῶν πορνευόντων, ἢ μετάνοια νὰ ἀφανίσῃ δὲν δύναται. Καθὼς αὐτὸς πάλιν ὁ Μέγας Βασίλειος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ παρθεσίας· «Μετάνοια γὰρ, φησὶν, ἀμαρτίαν ἀφίησι, τὸ δὲ ἐφθαρμένον ὡς μὴ ἐφθαρμένον ποιῆσαι πάλιν ἀδυνατοῦσα, διὰ βίου δδύρεται». Ὅρα καὶ τὸν εθ'. τοῦ Νηστειοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δ'. Κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ τὸν ποιήσαντα μὲν συγκατάθεσιν καὶ ἐπιθυμήσαντα νὰ πορνεύσῃ, μὴ πορνεύσαντα δὲ, οὐ καθαιρεῖ, ὡς κατὰ διάνοιαν καὶ ψυχὴν μόνον ἀμαρτήσαντα, ἀλλ' οὐκ καὶ κατὰ σῶμα.

(1) Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως παρέλαβε νὰ δοξολογῆ τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, ἢ οὕτω Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι· ἢ, δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. Διότι, ἀγκαλὰ καὶ τὸ καὶ, τὸ σὺν, καὶ τὸ ἐν, τὰ τρία ταῦτα διαφέρουσι κατὰ τοὺς γραμματικούς, ὡς φησὶν ὁ Βασίλειος οὗτος (Κεφ. κε'. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), καθ' ὃ, ὁ μὲν καὶ σύνδεσμος συμπλέκει τὰ ὅμοια, ἢ δὲ σὺν πρόθεσις δηλοῖ τὴν μετ' ἄλλου κοινίαν, ἢ δὲ ἐν πρόθεσις σημαίνει τὴν ἐν τόπῳ τοῦ πράγματος σχέσιν· μ' ἕλον τοῦτο κατὰ τὸ νόημα ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δηλοῦσι, κατὰ τὸν αὐτὸν Βασίλειον (αὐτόθ. Κεφ. κε'. κζ'.) ὁ μὲν γὰρ καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὴν σὺν ὁμοίως καὶ ἡ ἐν. Δι' ὃ καὶ κατὰ μετάληψιν πολλάκις ἡ ἐν λαμβάνεται ἀντὶ τῆς σὺν, ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ ψαλμικῷ· «Βισελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν ὀλοκαυτώμασιν», ἀντὶ τοῦ ὀλοκαυτώμασιν. Οἱ θεοφόροι Πατέρες ὅμως διὰ τὸ ἀκριβέστερον ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐσυνεβίβησαν νὰ δοξολογοῦσι μὲ τὴν σὺν πρόθεσιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τοῦτο μὲν, ἐναντιούμενοι εἰς τὴν ἀφίεσιν τοῦ Σαβελλίου, ὅστις ἤρνεῖτο τὰς τρεῖς θεαρχικάς ὑποστάσεις· λέγοντες γὰρ δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν Ἁγίῳ Πνεύματι,

σκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφοτέρω τὴν αὐτὴν ἰσχύον ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γὰρ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπειράται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσῃμεν τὰ ἄγραφα τῶν εἰδῶν, ὡς μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν, παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καιρία ζημιῶντες τὸ Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιστῶντες τὸ κήρυγμα. Οἷον (ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρώτον μνησθῶ) τὸ, τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότητας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχὴν, ποῖον ἡμᾶς ἐδίδαξε γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν Ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὣν ὁ Ἀπόστολος, ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ Μυστήριον τὴν ἰσχύον, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. Εὐλογούμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπῶμενης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δέ; αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν, τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρίς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ καὶ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ Γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνοι διδαγμένοι τῶν Μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι; ἢ γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τούτων πῶς ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασι; καὶ μεθ' ἕτερα οὗτος ὁ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων παραδόσεως, ὡς μὴ καταμελετηθείσαν, τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνήθειαν. Ἄλλο γὰρ δόγμα, καὶ ἄλλο κήρυγμα. Τὰ μὲν γὰρ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται. Σιωπῆς δὲ εἶδος καὶ ἡ ἀσάφεια, ἣ χρῆται ἡ Γραφή, δυσθεώρητον κατασκευάζουσα τῶν δογμάτων τὸν νοῦν πρὸς τὸ τῶν ἐντυγγανόντων λυσιτελές. Τούτου χάριν πάντες μὲν ὀρώμεν κατὰ ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν προσευχῶν, ὀλίγοι δὲ ἴσμεν, ὅτι τὴν ἀρχαίαν ἐπιζητοῦμεν πατρίδα, τὸν παράδεισον, ὃν ἐφύτευσε ὁ Θεὸς ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς. Καὶ ὀρθοὶ μὲν ποιῶμεν τὰς εὐχὰς ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Σαββάτου, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς συναναστάντες Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλοντες, ἐν τῇ ἀναστάσει ἡμέρᾳ τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος, διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στάσεως ἑαυτοὺς ὑπομνήσκουμεν, ἀλλ' ὅτι καὶ δοκεῖ πῶς τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκὼν. Δι' ὃ καὶ ἀρχὴ οὕσα ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη παρὰ Μωυσέως, ἀλλὰ μία ὀνόμασται «ἐγένετο γὰρ, φησὶν, ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωτὴ ἡμέρα μία», [Γένεσ. α'. 5] ὡς τῆς αὐτῆς ἀνακυκλουμένης πολλάκις. Καὶ μία τοίνυν ἢ αὐτὴ καὶ ὀγδόη, τὴν μίαν ὄντως ἐκείνην καὶ ἀληθινὴν ὀγδόην, ἧς καὶ ὁ Ψαλμῶδης, ἐν τισὶν ἐπιγραφαῖς τῶν Ψαλμῶν ὑπεμνήσθη, [Ψαλμ. 5'. Ψαλμ. ια'.] δι' ἑαυτῆς ἐμφανίζουσα τὴν μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον κατάστασιν, τὴν ἄπαυστον ἡμέραν, τὴν ἀνέσπερον, τὴν ἀδιάδοχον, τὸν ἀληκτον καὶ ἀγήρω αἰῶνα. Ἀναγκαίως οὖν τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἐστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἢ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, τῶν πρὸς τὴν μετάστασιν ἐκείνην ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν. Καὶ πᾶσα δε ἡ Πεντηκοστὴ τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεώς ἐστὶν ὑπόμνημα. Ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη, ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖσα, τὰς ἐπτὰ τῆς ἱερᾶς Πεντηκοστῆς ἐβδομάδας ἀποτελεῖ. Ἐκ πρώτης γὰρ ἀρχομένη εἰς τὴν αὐτὴν καταλήγει, δι' ὁμοίων τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐξελιττομένη πεντηκοντάκις. Δι' ὃ καὶ

ἐν ταύτῃ δεικνύουσι καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν ὑποστάσεων, καὶ τὸ ἀχώριστον τῆς κοινωνίας (ὁ Βασίλ. αὐτόθι. Κεφ. κε'.) τοῦτο δὲ, καὶ διατὶ, ἢ μὲν σὺν, τὴν μετὰ Θεοῦ κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος ἐξαγγέλλει, καὶ τὸ θεοπρεπὲς ἀξίωμα δηλοῖ τοῦ Πνεύματος. Δι' αὐτῆς γὰρ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἀφ' ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάβασιν, παριστάνομεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον συνάπτεται μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καὶ ὅτι ὁμοούσιον εἶναι μὲ αὐτοὺς καὶ Θεὸς, καὶ ἀπὸ τὰ κτίσματα χωρίζεται. Ἡ δὲ ἐν πρόθεσις δηλοῖ τὴν ἐκ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς διδομένην χάριν ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. Δι' αὐτῆς γὰρ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἀπὸ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς κατάβασιν, παριστάνομεν, ὅτι πᾶσα χάρις καὶ χορηγία τῶν ἀγαθῶν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς ἡμᾶς μεταδίδεται (αὐτόθι Κεφ. κζ'). Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος Βασίλειος ἔτυχε μίαν φοράν νὰ δεξιολογῇ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὸν Πατέρα μετὰ τοῦ Υἱοῦ σὺν τῷ Πνεύματι, τινὲς Πνευματομάχοι ἀκούσαντες ἕκα-

τηγόρησαν αὐτὸν, διατὶ δεξιολογεῖ μὲ τὴν σὺν, ἥτις εἶναι καινούρια καὶ ἄγραφος εἰς τὰς Γραφὰς, καὶ ὄχι μὲ τὴν ἐν (αὐτόθι Κεφ. α'). ἴσως διατὶ αὐτὴ εἶναι γεγραμμένη παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· Καὶ ἐν Πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα (τὸν γὰρ καὶ σύνδεσμον, μὲ τὸν ὁποῖον λέγομεν, «Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», δὲν ἐδύναντο νὰ κατηγορήσουν, ἴσως διὰ τί αὐτὸς εἶναι γεγραμμένος καὶ ἐν τῇ παραδόσει τοῦ βαπτίσματος, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος «βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως, ὅπου λέγεται «Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα Παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»· διὰ ταύτην, λέγω, τὴν αἰτίαν ἠναγκάσθη ὁ Ἅγιος νὰ γράψῃ τὰ ἐν τῷ παρόντι Κανόνι περιεχόμενα.

αἰῶνα μιμεῖται τῇ ὁμοιότητι, ὥσπερ ἐν κυκλικῇ κινήσει ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχομένη σημεῖων, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγουσα, ἐν ἣ τὸ ὄρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾶν οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν, ἐκ τῆς ἐναργοῦς ὑπομνήσεως οἰονεὶ μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐπὶ τὰ μέλλοντα. Καὶ καθ' ἐκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δείκνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἀμαρτίας εἰς γῆν κατερρήμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. Ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα, τὰ ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας Μυστήρια διηγούμενον. Ἐῶ τὰ ἄλλα. Αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, πιστεύειν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκ ποίων συγγραμμάτων ἔχομεν; εἰ μὲν ἐκ τῆς τοῦ βαπτίσματος παραδόσεως, κατὰ τὸ τῆς εὐσεβείας ἀκόλουθον, ὡς βαπτιζόμεθα, οὕτω καὶ πιστεύειν, ὀφείλοντες ὁμοίαν τῷ βαπτίσματι τὴν ὁμολογίαν κατατιθέμεθα. Συγχωρησάτωσαν ἡμῖν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας, ὁμοίαν τῇ πίστει τὴν δόξαν ἀποδιδόναι. Εἰ δὲ τὸν τρόπον τῆς δοξολογίας ὡς ἄγραφον παραιτοῦνται, δότωσαν ἡμῖν τῆς τε κατὰ τὴν πίστιν ὁμολογίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἀπριθμησάμεθα ἐγγράφως τὰς ἀποδείξεις. Εἶτα, τοσούτων ὄντων ἀγράφων καὶ τοσαύτην ἐχόντων ἰσχὺν εἰς τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, μίαν λέξιν ἡμῖν ἐκ Πατέρων εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσαν οὐ συγχωρήσουσιν; ἦν ἡμεῖς ἐκ τῆς ἀνεπιτηδεύτου συνηθείας ταῖς ἀδιαστροφίαις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐναπομείνασαν εὕρομεν, οὐ μικρὸν τὸν λόγον ἔχουσαν, οὐδὲ βραχεῖαν συντέλειαν εἰς τὴν τοῦ Μυστηρίου δύναμιν εἰσφερομένην;

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α .

Ἐπειδὴ οἱ Πνευματομάχοι ἐναντιόνοντο εἰς τὴν δοξολογίαν, ὅπου ἐπρόσφερον ὁ μέγας Βασίλειος ποτὲ μετὰ τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τοῦ συντόμου τούτου τροπακκίου, Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου συνδοξάζεται, καὶ ἀκολουθῶς ὁμοούσιον ἀποδείκνυται μετὰ τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἐπειδὴ, λέγω, αὐτοὶ εἰς τὸ τροπακκίον αὐτὸ ἐναντιόνοντο καὶ ἔλεγον, ὅτι δὲν εἶναι ἡ σὺν πρόθεσις γεγραμμένη εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ὡς προείπομεν, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ μέγας Βασίλειος ἀποδεικνύει εἰς τὸν Κανόνα τοῦτον, ὅτι, ὄχι μόνον ἡ σὺν πρόθεσις αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ ὅποια γεγραμμένα μὲν δὲν εἶναι εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, φυλάττονται ὅμως ἀπραλλάκτως καθὼς καὶ τὰ γεγραμμένα. Διότι τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φυλαττόμενα, γενικῶς καὶ καθολικῶς εἰς δύο διακρίνονται, εἰς δόγματα καὶ κηρύγματα· καὶ τὰ μὲν κηρύγματα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν παλαιὰν Γραφήν, καὶ μάλιστα τὴν Νέαν, δι' ἧ καὶ ταῦτα εἰς ὅλους δημοσιεύονται, τὰ δὲ δόγματα εἶναι παραδεδομένα ἀπὸ τῆς ἄγραφον διὰ λόγου μυστικῆν τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν, δι' ἧ καὶ ταῦτα σιωπηρῶς καὶ μυστικῶς μένουσιν εἰς τοὺς πολλοὺς. Καὶ τὰ δύο ὅμως αὐτὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσι πρὸς τὴν πίστιν, ἐπειδὴ, ἂν ἐπιχειρήσωμεν νὰ παραιτήσωμεν τὰ ἄγραφα ἔθη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀνίσχυρα, θέλομεν βλάβει μεγάλως τὴν διὰ τοῦ Ἐυαγγελίου κηρυχθεῖσαν εἰς ἡμᾶς πίστιν, καὶ θέλομεν τὴν καταντήσει εἰς ὄνομα μόνον ψιλόν (1)· ἐπεξῆς δὲ ἀπαριθμεῖ ὁ Ἅγιος τὰ ἐξ ἀγράφου παραδόσεως φυλαττόμενα· οἶον, τὸ νὰ κἀμνωμεν τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ (2), τὸ

(1) Ἀφίνωντας γὰρ τὰς ἄλλας ἀνάγκας καὶ χρεῖας, ὅπου ἔχει ἡ πίστις ἀπὸ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, ταύτην μόνην λέγω, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις εἶναι ἡ λυθία λίθος, καὶ βᾶσανος τῶν γνησίων καὶ κανονισμένων βιβλίων τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας Γραφῆς, τῶν τὴν πίστιν περιεχουσῶν, καὶ τῶν ψευδεπιπλάστων καὶ ἀκανονιστῶν. Ὅθεν καὶ ὁ Εὐσεβίος (Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλ. γ'. Κεφ. κε'.) τὴν παράδοσιν ὡς Κανόνα ἀλάνθαστον μεταχειριζόμενος ἐνδιαθήκους βιβλους καὶ μὴ διακρίνει, τὰδε αὐτολεξεῖ λέγων· «Ἀναγκαίως δὲ καὶ τούτων ὁμοίως τὸν κατάλογον πεποιήμεθα, διακρίνοντες τὰς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀληθεῖς καὶ ἀπλάστους καὶ ἀνομολογημένας Γραφὰς, καὶ τὰς ἄλλως παρὰ ταύτας, οὐκ ἐνδιαθήκους μὲν, ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενας, ὅμως δὲ παρὰ πλείστοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γινωσκομένας». Ὡστε, καθὼς αἱ ἐκκλησιαστικαὶ παραδόσεις ἔχουσι χρεῖαν ἀπὸ τὴν πίστιν, οὕτω παρομοίως καὶ ἡ πίστις ἔχει χρεῖαν ἀπὸ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, καὶ νὰ χωρισθοῦν ἀπ' ἀλλήλων δὲν δύνανται.

(2) Τὸν τύπον τοῦ τιμίου Σταυροῦ οἱ παλαιοὶ χριστιανοὶ κατ' ἄλλον σχηματισμὸν τῆς χειρὸς ἔκαμναν, δηλ. μὲ μόνον τὰ δύο δάκτυλα τῆς χειρὸς, τὸν μέσον καὶ τὸν λιχανόν, καθὼς λέγει ὁ ὅσιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνός (σελ. 642. τῆς Φιλοκαλ.), ὅπου λέγει ὅτι ἡ μὲν χεὶρ ὅλη σημαίνει τὴν μίαν ὑπόστασιν

τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ δύο δάκτυλοι τὰς δύο φύσεις αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἤδη ἐπικρατοῦσα συνήθεια τῶν χριστιανῶν εἶναι, νὰ σμίγουν τὰ δύο δάκτυλα τῆς χειρὸς ἑαυτοῦ μετὰ τὸν μέγαν, καὶ μετὰ τὰ τρία ταῦτα σημαίνοντα τὴν ἁγίαν Τριάδα νὰ σχηματίζουσι τὸν σταυρὸν, βάλλοντες τὸ χεῖρι, πρῶτον εἰς τὸ μέτωπον, δεῦτερον εἰς τὸν ὀμφαλόν, δι' οὗ παριστάνεται τὸ ὄρθιον μέρος τοῦ σταυροῦ, τρίτον βάλλοντες τὸ χεῖρι εἰς τὸν δεξιὸν ὄμιον, καὶ τέταρτον, βάλλοντες τε εἰς τὸν ἀριστερὸν, δι' οὗ παριστάνεται καὶ τὸ πλάγιον μέρος τοῦ Σταυροῦ. Κατηγοροῦσι δὲ οἱ Λατῖνοι ἡμᾶς τοὺς Γραικοὺς, διατὶ δὲν βάλλομεν τὸ χεῖρι πρῶτον εἰς τὸν ἀριστερὸν ὄμιον, καὶ ἔπειτα εἰς τὸν δεξιόν, καθὼς ἐκεῖνοι ποιοῦσιν. Ἄλλ' ἄρα γε νοοῦσι εἰ λέγουσιν; ἡμεῖς τοῦτο ποιοῦμεν, διατὶ μὲν τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ Σταυροῦ ζητοῦμεν· νὰ ἐντυπώσωμεν τὸν σταυρωθέντα Χριστὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, ὅστις, ἐπειδὴ καὶ ἔβλεπε κατὰ δυσμὰς ὅταν ἐσταυρώθη, ἡμεῖς δὲ βλέπομεν κατὰ ἀνατολὰς ὅταν προσκυνοῦμεν, ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖ ὅτι, ὁ μὲν ἀριστερὸς ὄμιος τοῦ Χριστοῦ νὰ πίπτῃ εἰς τὸν ἰδικὸν μας δεξιόν, ὁ δὲ δεξιὸς ἐκεῖνου, νὰ πίπτῃ εἰς τὸν ἰδικὸν μας ἀριστερὸν. Ὅθεν, ὅταν ἡμεῖς βάλλωμεν τὸ χεῖρι εἰς τὸν δεξιὸν μας ὄμιον, τὸ βάλλομεν εἰς τὸν ἀριστερὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅταν τὸ βάλλωμεν εἰς τὸν ἀριστερὸν, τὸ βάλλομεν ἐξεναντίας εἰς τὸν δεξιὸν ὄμιον τοῦ Χριστοῦ, (ἡ δὲ ὀρθόδοξος ὁμολογία, δὲν ἤξεύρω πῶς,

νά βλέπωμεν κατὰ ἀνατολὰς ὅταν προσευχώμεθα. Ἐγραφα εἶναι τὰ λόγια τῆς ἐπικλησεως ὅπου λέγει ὁ Ἰερεὺς ἐν τῇ μετουσιώσει τῶν θείων Μυστηρίων (1). διότι δὲν λέγει ὁ Ἰερεὺς μόνον τὰ Κυριακὰ λόγια (?), οὔτε μόνον τὰ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου, ἀλλὰ προσθέτει καὶ ἄλλα τινὰ, καὶ προτῆτερα καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ Κυριακὰ, μὴ γεγραμμένα μὲν ὄντα εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ἀλλ' ἐκ μυστικῆς παραδόσεως ὄντα, μεγάλην ὁμῶς δύναμιν ἔχοντα εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων τελείωσιν. Ἐγραφα εἶναι ἡ εὐλογία τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ βαπτιζομένου, τὸ νὰ βαπτίζεται ἕκαστος εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, αἱ ἀποταγαὶ τοῦ σατανᾶ καὶ συνταγαὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τὰς ὁποίας ὁ μέλλων βαπτισθῆναι συνηθίζει νὰ κάμνη. Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ δόγματα δὲν ἔγραψαν, οἱ Πατέρες δηλ. ἢ οἱ Ἀπόστολοι, ἢ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς σιωπῆς, ἦτοι, οὐχὶ δι' ἐγγράφου λόγου, ἀλλὰ δι' ἀγράφου παρέδωκαν, εἶναι, διὰ νὰ μὴ μελετῶνται πολλὰ καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας γένοιεν εὐκαταφρόνητα εἰς τοὺς πολλούς. Ἐγίνωσκον γὰρ ἐκεῖνοι καλῶς, ὅτι τὰ μυστηριώδη μὲ τὴν σιωπὴν σεμνὰ καὶ ἔνδοξα διασώζονται, καὶ ὅτι, ἂν οὐδὲ τὰ σύμβολα τῶν Μυστηρίων ἦναι συγκεχωρημένον νὰ βλέπωμεν οἱ ἀβάπτιστοι, πῶς ἦτο συγκεχωρημένον νὰ δημῳσιευθῆ εἰς αὐτοὺς ἡ διδασκαλία αὐτῶν μὲ τὰ γράμματα; ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀτάφεια ὅπου μεταχειρίζεται ἡ θεία Γραφή (καὶ μάλιστα ἡ παλαιά), κάμνουσα δυσνόητα τὰ τῶν δογματῶν νοήματα διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων, εἰδὸς ἐστὶ σιωπῆς. Ταῦτα εἰπὼν, ἐρμηνεύει εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὰς αἰτίας τινῶν μυστικῶν ἀγράφων ἐθῶν, οἷον ὅτι διὰ τοῦτο κατὰ ἀνατολὰς προσευχώμεθα, διατὶ ζητοῦμεν τὴν πατρίδα μας, τὸν κατὰ ἀνατολὰς, λέγω, φυτευθέντα Παράδεισον· ὅτι, διὰ τοῦτο ὄρθιοι προσευχώμεθα τὴν Κυριακὴν, ὅχι μόνον διατὶ συνανεστήμεν μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως, καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ζητοῦμεν τὰ ἄνω καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἡ Κυριακὴ ἡμέρα φαίνεται τρόπον τινὰ πῶς εἶναι εἰκὼν καὶ τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐν ᾧ δηλονότι πάντες ἀναστημένοι θέλουσιν εὐρεθῆναι. Δι' ὃ καὶ ἀρχὴ οὕσα αὕτη τῶν ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη, ἀλλὰ μία ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἥτις καὶ ὀγδόη ἐστὶν ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς ἡμερῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον, δηλοῦσα τὴν ὄντως ὀγδόην ἐκείνην καὶ ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον, ὅπου μέλλει νὰ γένη μετὰ τὴν τοῦ ἐβδομαδιακοῦ τούτου αἰῶνος τελείωσιν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Δαβὶδ ἀναφέρει εἰς μερικὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν, τοῦ ε'. δηλ. καὶ τοῦ ια'. ὑπὲρ τῆς ὀγδόης αὐτοῦ ἐπιγράψας (3), ὅτι καὶ ὅλη ἡ Πεντηκοστὴ εἶναι ἐνθούμησις τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐλπίζομένης ἀνα-

λέγει νὰ βάλλωμεν τὸ χέρι εἰς τὸν θώρακα, ἦτοι στῆθος, ἀντὶ νὰ τὸ βάλλωμεν εἰς τὸν ὀμφαλόν, καὶ ἀντὶ εἰς τοὺς ὠμούς, λέγει νὰ τὸ βάλλωμεν εἰς τοὺς βραχίονας. σελ. 73.). Πρέπει δὲ οἱ Χριστιανοὶ καθὼς τοὺς παραγγέλλει ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος (κατήχ. ιγ'.) κάμνιαν δουλείαν νὰ μὴ ἀρχίζουσι, χωρὶς νὰ κάμνουν πρῶτον τὸν Σταυρὸν τοὺς, τόσον εἰς τὸν οἶκόν τοὺς μέσα, ὅσον καὶ εἰς τὸν δρόμον ἔξω, καὶ εἰς κάθε τόπον, καὶ νύκτα, καὶ ἡμέραν. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λόγῳ ε'. κατὰ Ἰουδαίων. Ὅρα καὶ τὸν ογ'. Κανὼνα τῆς ε'. καὶ τὰς ἐκείνου ὑποσημειώσεις.

(1) Αἱ μυστικαὶ εὐχαί, εὐλογίαι τε καὶ ἐπικλησεις αἱ ἀγιαστικαὶ, καὶ τελειωτικαὶ τῶν Μυστηρίων, ἐξ ἀγράφου παραδόσεως θέλει νὰ ἦναι καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν τῷ ζ'. Κεφ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, οὕτω λέγων· «Τὰς δὲ τελειωτικὰς ἐπικλησεις οὐ θεμιτὸν ἐν Γραφαῖς ἐφερμηνεύειν, οὔτε τὸ μυστικὸν αὐτῶν, ἢ τὰς ἐπ' αὐταῖς ἐνεργουμένας ἐκ Θεοῦ δυνάμεις ἐκ τοῦ κρυφίου πρὸς τὸ κοινὸν ἐξάγειν, ἀλλ' ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ παράδοσις ἔχει, ταῖς ἀνεκπομπέτοις μυσήσεσιν αὐτὰς ἐκμαθῶν» Ὅθεν καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας ἀείποτε μυστικῶς, καὶ οὐχὶ ἐκφάνως, ὡς τὰ Κυριακὰ λόγια, ἀναγινώσκουσα τὰς εὐχὰς ταύτας, τὴν σιωπημένην καὶ ἀγραφὴν καὶ μυστικὴν ταύτην παράδοσιν ἀντίτεταται.

(2) Αἰσχυρέσθωσαν οἱ παπισταί, βλέποντες ἐνταῦθα τὸν μέγαν Βασιλεῖον, τὸν τρισκαίδεκατον Ἀπόστολον, νὰ λέγη, ὅτι εἶναι ἀρκετὰ τὰ Κυριακὰ λόγια τὸ, λάβετε φάγετε, καὶ τὸ, πίετε καὶ εἰς τὴν τῶν θείων Μυστηρίων τελείωσιν, ὡς αὐτοὶ κακῶς καὶ σφαλερῶς λέγουσιν, ἀλλὰ κοντὰ εἰς αὐτὰ εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ αἱ διὰ τοῦ Ἱερέως μυστικῶς λεγόμεναι εὐχαί τε καὶ ἐπικλησεις. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι πανάληθες καὶ τοῦ Ἡλίου φανερώτερον, δι' ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων καὶ γενναιοτάτων ἀποδείκνυσιν ὁ πολυμαθέστατος ἀνὴρ Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης ἀπὸ σελ. 92. ἕως 250 τοῦ περὶ Μυστηρίων αὐτοῦ βιβλίου, καὶ ἀνάγνωθε ταύτας ἐκεῖ.

(3) Πολλὰ εἶναι τὰ προνόμια, μὲ τὰ ὁποῖα ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ τιμήσῃ τὴν ἁγίαν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτιστον εἶναι, διατὶ τὰς μὲν ἄλλας ἡμέρας ἐποίησεν, ἢ τὸ πρῶτόγονον ἐκεῖνο φῶς, ἢ ὁ φωστὴρ Ἡλιος, ὁ εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν δημιουργηθεὶς, τὴν δὲ Κυριακὴν ὁ ἴδιος Θεὸς ἀμέσως ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε. Πρὸ γὰρ τῆς δημιουργίας τῆς κτίσεως, χρόνου μὴ ὄντος, οὐδὲ ἡμέρας, ὅταν ὁ Μωϋσῆς λέγῃ· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» φανερόν ἐστι ἐδημιούργησε χρόνον, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δημιουργηθέντος χρόνου ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸν Βασιλεῖον. Χρονικὰ γὰρ ταῦτα, καὶ ἐν χρόνῳ, οὐκ ἀναρχα, οὐδὲ ἄχρονα. Ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἀρχὴ ἦτο καὶ τῆς πρώτης ἐκείνης καὶ μιᾶς ἡμέρας, ἥτις ἦτο Κυριακὴ· ὡς περὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτίσματα ἐν ἐκάστη ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς ἐβδομάδος, οὕτω καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ ἐν μέσῳ, ἐν τῇ πρώτῃ καὶ Κυριακῇ ἡμέρᾳ παρήχθησαν. Ὅθεν κομφῶς καὶ ἀνιγματοειδῶς ἡμπορεῖ νὰ ἐρωτήσῃ τις, τί ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ ἡμέρᾳ; καὶ νὰ ἀποκριθῆ, ὅτι ἐποίησεν αὐτὴν πάλιν τὴν πρώτην καὶ Κυριακὴν ἡμέραν (τὸ γὰρ πρῶτόγονον φῶς μετὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου, καὶ τῆς Κυριακῆς ἐγένετο). Δι' ὃ καὶ εἶναι γνώμη τινῶν Θεολόγων νὰ ἀρχίσεν ἡ παραγωγὴ τούτου ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ ἡμισφαιρίου τοῦ οὐρανοῦ, ἦτοι ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ὅθεν καὶ Μωϋσῆς ἤρξατο νὰ μετρᾷ τὴν ἡμέραν ἀπὸ ἐσπέρας, πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκλινεν, εἰπὼν· «Καὶ ἐγένετο ἐσπέρα, καὶ ἐγένετο πρώτη ἡμέρα μία» καὶ αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ψαλμῶδης εἶπε περὶ τῆς Κυριακῆς· «Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος», καθ' ὅτι, ὡς εἶπομεν, ταύτην μόνον ὁ Κύριος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε· τὰς δὲ ἄλλας ἡμέρας, τὸ φῶς ἐποίησεν, ὡς καὶ τις ἐρμηνευτὴς ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Ψαλτῆρος οὕτω φαίνεται τὸ ρητὸν ἐρμηνεύων. Ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ὁ Πατὴρ ἤρξατο τὴν δημιουργίαν τῆς κτίσεως. Ἐν Κυριακῇ ἤρξατο ὁ Υἱὸς ἀπὸ μέρους τὴν ἀνακαίνισιν τῆς δευτέρας καὶ φθαρτῆς κτίσεως διὰ τῆς ἑαυτοῦ Ἀ-

στάσεως, ἐπειδὴ, καθὼς ἡ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἀπὸ τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ κέντρον ὅπου ἀρχινᾷ, εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον πάλιν τελειώνει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ κύκλος φαίνεται ὡσάν ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, ἔτσι καὶ ἡ Πεντηκοστὴ ἀρχινᾷ ἀπὸ τὴν Κυριακὴν (τὴν λαμπροφόρον δηλ.) καὶ διὰ τῶν ἐν μέσῳ ἑξῆς Κυριακῶν κυκλοφοροῦμένη, εἰς ὀγδόην Κυριακὴν πάλιν τελειώνει, δι' ἧς καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει μὲ τὸν αἰῶνα, τοῦ ὁποίου εἶναι ἴδιον, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον (λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν), τὸ νὰ ᾖ: ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος (1). Ὅθεν, διατὶ καὶ αὕτη εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, διὰ τοῦτο οἱ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας (ὁ κ', δηλ. τῆς α'. θν καὶ ἀνάγνωθι) μᾶς διορίζουν νὰ προσευχώμεθα ὀρθιοὶ καὶ ὄχι γονατιστοί. Ἴνα διὰ τοῦ ὀρθίου σχήματος μεταφέρωμεν τὸν νοῦν μᾶς ἀπὸ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπὶ τὸν μέλλοντα, ὅτι καὶ κάθε γονυκλισία καὶ ἀνάστασις ὅπου κάμνομεν, δηλοῖ πῶς διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν γῆν κατεπέσαμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ εἰς οὐρανούς ἀνυψώθημεν (δρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ κ'. τῆς α'). Ἐπιφέρει δὲ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Ἅγιος, ἀφίνω δλα τὰ ἄλλα ἄγραφα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐρωτᾷ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἥτοι τὸ νὰ πιστεύωμεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι αὐτολεξεί, ἐκ ποίας Γραφῆς ἔχομεν; εἰ μὲν οἱ Πνευματομάχοι εἶπουν, ὅτι ἔχομεν αὐτὴν ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ βαπτίσματος παράδοσιν τοῦ Κυρίου ὅπου εἶπε, Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς συγχωρήσουν καὶ ἡμᾶς, καθὼς ἔχομεν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὁμοίαν μὲ τὸ βάπτισμα, οὕτω νὰ δίδωμεν καὶ τὴν δοξολογίαν εἰς τὴν Τριάδα, ὁμοίαν μὲ τὴν εἰς αὐτὴν πίστιν, ἥγουν καθὼς λέγομεν ὅτι πιστεύομεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι καὶ νὰ λέγωμεν, ἄδῶ Πατρί καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἢ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι. Ἄν δὲ λέγουσιν, ὅτι ἡ δοξολογία αὕτη ἦναι ἄγραφος εἰς τὴν Γραφήν, λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι παρομοίως καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ δλα τὰ ἄλλα ὅπου προσέπομεν, εἶναι ἄγραφα εἰς αὐτὴν. Εἰ δὲ τὰ ἄγραφα ταῦτα, τόσον πολλὰ ὄντα εἰς τὸν ἀριθμὸν, καὶ τότεν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα εἰς τὴν πίστιν, συγχωροῦσιν οἱ Πνευματομάχοι, διὰ τί νὰ μὴ συγχωρήσουν καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν μίαν λέξιν, τὴν ἐν τῇ δοξολογίᾳ ταύτῃ περιεχομένην, τὴν σὺν πρόθεσιν δηλ. ἢ τὸν καὶ σὺν-δεσμον, τὴν ὁποίαν εἶσομεν παραδεδομένην ἀπὸ τούτων Πατέρων εἰς τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς (καὶ μάλιστα παραδοθεῖσαν ἀπὸ τὸν θαυματουργὸν Γρηγόριον εἰς τὴν ἐν Νεοκαισαρείᾳ Ἐκκλησίαν), ἡ ὁποία μεγάλην δύναμιν ἔχει εἰς τὴν πίστιν τῆς ἁγίας Τριάδος (2) ;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κθ'. Κεφαλαίου ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

ΚΑΝΩΝ ἑΒ'.

Πρὸς γεμὴν τὸ ἀμάρτυρον καὶ ἄγραφον εἶναι τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν, ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι εἰ μὲν μηδὲν ἕτερον ἄγραφον, μηδὲ τοῦτο παραδεχθῆτω· εἰ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφων ἡμῖν

ναστάσεως, καὶ Ἐν Κυριακῇ τὸ Πνεῦμά τὸ ἅγιον μέλλει νὰ τελεσιουργήσῃ τὴν ἀνακαινίσιν ὅλης τῆς κτίσεως, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας· «Ἐξαποστελεῖς, γὰρ, φησί, τὸ Πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Πολλοὶ δὲ διδάσκαλοι θέλουσιν ὅτι ἐν Κυριακῇ ἐγένετο ὁ Ἐὐαγγελισμός. Ἐν Κυριακῇ ἡ Χριστοῦ γέννησις. Ἐν Κυριακῇ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων. Ἐν Κυριακῇ διέβησαν τὴν Ἐρυθρὰν οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἐν Κυριακῇ ἠξιώθη ὁ Ἰωάννης νὰ ἰδῇ τὴν φρικτὴν Ἀποκάλυψιν, ὡς δηλοῦται ἐν Κεφ. α'. τῆς αὐτῆς. Μία δὲ ὀνομάσθη ἡ Κυριακὴ, διατὶ κοντὰ εἰς τοῦτα ὅπου λέγει ὁ Θεὸς Βασιλεῖος, καὶ μέσα εἰς τὴν μίαν ἐκείνην δλαίαι καθ' ἐξῆς ἑξῆς ἡμέραι ἐμπεριείχοντο, καθ' ὅτι τὰ ἐν αὐταῖς γεννηθέντα ποιήματα, ἐκ τῆς προϋπαρχούσης ὕλης τῶν στοιχείων, τῆς ἐν τῇ μιᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραχθείσης ἐγένοντο, καὶ ὄχι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Πρὸνόντιον γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον ἐστάθη τῆς Κυριακῆς, τὸ νὰ γεννηθοῦν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ ἐν αὐτῇ γεννηθέντα κτίσματα, καὶ τὸ νὰ δώσουν τὴν ὕλικὴν αἰτίαν εἰς τὰ ὑστερον γεννηθέντα· οἷονεὶ γὰρ ἐγγαστρομένηα τὰ τῆς α'. Κυριακῆς ἡμέρας κτίσματα ἐγεννήθησαν, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ἀφ' ὧν τὰ ἄλλα ἐγένοντο. Ἐπειδὴ τινες ἐναντιόνο-νται, λέγοντες, ὅτι ἡ Κυριακὴ δὲν εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος κυρίως, διατὶ κεκολασμένως εἰκὼνα ταύτην ἐκείνου ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Βασιλεῖος, ὡς μάθουν, ὅτι ὁ ἴδιος οὗτος Βασιλεῖος (ὁμιλία β'. εἰς τὴν ἐξαγμ. σελ. 28. τοῦ α. τόμου) ἀποφαντικῶς,

καὶ χωρὶς κανένα κολαστικὸν μόριον, εἰκὼνα ἐκείνου αὐτὴν ὀνομάζει, οὕτω λέγων· «Διὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν τοῦ χρόνου ὄχι πρώτην ἡμέραν μίαν ὀνόμασεν, ἵνα καὶ ἐκ τῆς προσηγορίας τὸ συγγενὲς ἔχη πρὸς τὸν ἕνα. Τοῦ γὰρ μοναχοῦ καὶ ἀκοινωνήτου πρὸς ἕτερον (αἰῶνα) ἡ τὸν χαρακτήρα δεικνύουσα, οἰκείως καὶ προσφυῶς προσηγορεύθη μία.» Καὶ πάλιν. «Ἴνα οὖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν ἔννοιαν ἡμῶν ἀπαγάγῃ, μίαν ὀνόμασε τοῦ αἰῶνος τὴν εἰκὼνα, τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἡμερῶν, τὴν ἀμήλικα τοῦ φωτός, τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου τετιμημένην». Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως τὸ πᾶν, ὁλος ἐκεῖνος ὁ αἰὼν μία ἡμέρα Κυριακὴ θέλει εἶναι, ἀδιάδοχος καὶ ἀτελεύτητος.

(1) Καθὼς δὲ ὁ μέγας Βασιλεῖος ἐδῶ λέγει, ὅτι ἡ μία ἐκείνη καὶ πρώτη, ἥτοι ἡ Κυριακὴ, ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖσα, συμποσεῖ τὰς ἐπτὰ ἑβδομάδας τῆς Πεντηκοστῆς, ἔτσι καὶ ὁ Θεολόγος λέγει, ὅτι ὁ ἐπτὰ ἀριθμὸς ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖς, τὴν Πεντηκοστὴν γεννᾷ παρὰ μίαν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν ἀπὸ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὴν Κυριακὴν δηλ. «Ὁ γὰρ ἐπτὰ ἐφ' ἑαυτὸν συντιθέμενος, γεννᾷ τὸν πενήκοντα, μιᾶς δεούσης ἡμέρας, ἣν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσειλήψαμεν, ὀγδόην τε οὖσαν τὴν αὐτὴν καὶ πρώτην, μᾶλλον δὲ μίαν καὶ ἀκατάλυτον (λόγῳ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν).

(2) Περὶ τῆς δοξολογίας ταύτης, ἥτοι τοῦ, Ἄδῶ Πατρί, δρα εἰς τὴν α'. ὑποσημ. τοῦ παρόντος Κανόνος.

E. P. Δ. 2006
IOANNINA 2006